

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра туризму та рекреації

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«Проектування туристичного продукту дитячого туризму в
Київській області»**

Студентки 2 курсу, 12м групи,
освітнього ступеня «магістр»,
спеціальності 242 «Туризм»,
спеціалізації «Міжнародний
туристичний бізнес»

підпис студента

Кубатіної Дар'ї
Анатоліївни

Науковий керівник
к.п.н., доцент

підпис керівника

Клімова Алла
Миколаївна

Гарант освітньої програми
д.е.н., професор

підпис керівника

Ткаченко
Тетяна Іванівна

Київ 2020

Київський національний торговельно-економічний університет
Факультет ресторанно-готельного та туристичного бізнесу
Кафедра туризму та рекреації
Освітній ступінь «магістр»
Спеціальність 242 «Туризм»
Спеціалізація «Міжнародний туристичний бізнес»

Затверджую

Зав. кафедри

_____ Т. І. Ткаченко

« _____ » _____ 2020 р.

Завдання
на випускню кваліфікаційну роботу студентіві

Кубатіної Дар'ї Анатоліївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи:

«Проектування туристичного продукту дитячого туризму в Київській області»

Затверджена наказом КНТЕУ «18» грудня 2019 р. № 4353

2. Строк здачі студентом закінченої роботи: 20.11.2020 р.

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи:

Мета роботи: розробити та обґрунтувати пропозиції щодо проектування туристичного продукту дитячого туризму в Київській області.

Об'єкт дослідження: процес проектування туристичного продукту.

Предмет дослідження: теоретичні, методичні та практичні засади процесу проектування туристичного продукту дитячого туризму в Київській області.

4. Консультанти по роботі із зазначенням розділів, за якими здійснюється консультування:

Розділ	Консультант (прізвище, ініціали)	Підпис, дата	
		Завдання видано	Завдання виконано
1	Клімова А.М.	18.01.2020 р.	22.05.2020
2	Клімова А.М.	18.01.2020 р.	15.09.2020
3	Клімова А.М.	18.01.2020 р.	01.11.2020

5. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ

1.1. Дитячий туризм як об'єкт наукового дослідження

1.2. Інноваційні практики проектування туристичного продукту дитячого туризму та їх імплементація в умовах окремої області

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ В СЕГМЕНТІ ДИТЯЧОГО ТУРИЗМУ В КИЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

2.1. Туристично-рекреаційний потенціал Київської області

2.2. Маркетингові дослідження ринку туристичних послуг Київської області

2.3. Стейкхолдери інноваційного туристичного продукту дитячого туризму Київської області

Висновки до розділу 2

РОЗДІЛ 3. ПРОЕКТ ІННОВАЦІЙНОГО ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ В СЕГМЕНТІ ДИТЯЧОГО ТУРИЗМУ В КИЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

3.1. Концепція проекту туристичного продукту дитячого туризму, сутність і механізми впровадження на внутрішньому ринку

3.2. Ефективність проекту інноваційного туристичного продукту дитячого туризму Київської області

Висновки до розділу 3

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

6. Календарний план виконання роботи:

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1.	Вибір і затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	12.09.2019 – 18.12.2019	18.12.2019
2.	Оформлення і затвердження завдання на роботу	19.12.2019 – 19.01.2020	18.01.2020
3.	Написання та попередній захист 1 розділу випускної кваліфікаційної роботи у наукового керівника	20.01.2020 – 22.05.2020	22.05.2020
4.	Написання та оформлення наукової статті	до 22.05.2020	08.05.2020
5.	Написання та попередній захист 2 розділу випускної кваліфікаційної роботи у наукового керівника	23.05.2020 – 15.09.2020	15.09.2020
6.	Написання та попередній захист 3 розділу випускної кваліфікаційної роботи у наукового керівника	16.09.2020 – 01.11.2020	01.11.2020
7.	Оформлення випускної кваліфікаційної роботи за структурою, представлення роботи на кафедрі та попередній захист у комісіях	02.11.2020 – 08.11.2020	08.11.2020
8.	Доопрацювання, оформлення, друкування, підготовка матеріалів до захисту	09.11.2020 – 19.11.2020	18.11.2020
9.	Представлення готової зшитої випускної кваліфікаційної роботи на кафедрі	до 20.11.2020	19.11.2020
10.	Захист випускної кваліфікаційної роботи в екзаменаційній комісії	Згідно з розкладом	11.12.2020

7. Дата видачі завдання «18» січня 2020 р.

8. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи

Клімова А. М.

(прізвище, ініціали, підпис)

9. Гарант освітньої програми

Ткаченко Т. І.

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Завдання прийняв до виконання студент

Кубатіна Д.А

(прізвище, ініціали, підпис)

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There is no text or other markings on the paper.

Відмітка про попередній захист Клімова А. М.
(ПІБ, підпис, дата)

Випускна кваліфікаційна робота студента Кубатіної Д. А.
(прізвище, ініціали)

Завідувач кафедри _____ Ткаченко Т. І.
(підпис, прізвище, ініціали)

« » 2020 p.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ	10
1.1. Дитячий туризм як об’єкт наукового дослідження	10
1.2. Інноваційні практики проектування туристичного продукту дитячого туризму та їх імплементація в умовах окремої області.....	15
Висновки до розділу 1	20
РОЗДІЛ 2. ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ В СЕГМЕНТІ ДИТЯЧОГО ТУРИЗМУ В КИЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ	21
2.1. Туристично-рекреаційний потенціал Київської області	21
2.2. Маркетингові дослідження ринку туристичних послуг Київської області	29
2.3. Стейкхолдери інноваційного туристичного продукту дитячого туризму Київської області	37
Висновки до розділу 2	41
РОЗДІЛ 3. ПРОЕКТ ІННОВАЦІЙНОГО ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ В СЕГМЕНТІ ДИТЯЧОГО ТУРИЗМУ В КИЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	43
3.1. Концепція проекту туристичного продукту дитячого туризму, сутність і механізми впровадження на внутрішньому ринку	43
3.2. Ефективність проекту інноваційного туристичного продукту дитячого туризму Київської області.....	51
Висновки до розділу 3	55
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61
ДОДАТКИ.....	66

ВСТУП

Актуальність обраної теми обумовлена, з одного боку, великим інтересом до теми «дитячого туризму» в сучасній науці та в суспільстві, а з іншого боку, наявністю широкого спектра проблем, пов'язаних з організацією даного виду туризму. Проведення наукових досліджень щодо розвитку дитячого туризму в Київській області є одним з пріоритетних напрямів діяльності, що дозволяє підвищити ефективність проектування туристичного продукту, забезпечити точність визначення місця туризму в економіці області та впровадити заходи для його підтримки. Проблема розвитку дитячого туризму дуже актуальна на сьогоднішній день.

Рівень розвитку дитячого туризму в країні тісно пов'язаний із загальним рівнем та станом розвитку економіки. Аналіз сучасного стану дитячого туризму в Україні показує, що в даний час в його організації є певні проблеми, до яких відносяться:

- обмежений спектр туристичних продуктів для дітей;
- висока вартість масового дитячого відпочинку;
- наявні туристичні пропозиції часто не відповідають необхідним нормативним вимогам;
- відсутній механізм ціноутворення і ретельно продуманої системи реалізації туристичного продукту;
- недостатній розвиток інфраструктури для дитячого туризму.

Об'єктом дослідження є процес проектування туристичного продукту.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні засади процесу проектування туристичного продукту дитячого туризму в Київській області.

Метою дослідження є розробка та обґрунтування пропозиції щодо проектування туристичного продукту дитячого туризму в Київській області.

Дана мета визначила необхідність постановки та вирішення наступних основних завдань:

- визначення сутності дитячого туризму та виділення його класифікації;

- дослідження інноваційних практик проектування туристичного продукту та їх імплементація в умовах окремої області;
- аналіз стану дитячого туризму в Київській області та дослідження туристично-рекреаційного потенціалу області;
- виявлення основних проблем динамічного розвитку даної сфери;
- розробка проекту інноваційного туристичного продукту в сегменті дитячого туризму в Київській області.

При розробці теоретичних питань були використані роботи з питань розвитку дитячого туризму, таких науковців, як О.В. Колотуха, Н. Д. Свірідова, Д. В. Чертовська, К. Й, Кілінська, О.О. Остапець, Г.В. Палаткіна, І.Н. Пілат, О.О. Колесник та ін.

Методи дослідження:

- теоретичні: аналіз спеціалізованої літератури з теми дослідження; статистичний аналіз; теоретико-методологічний аналіз; контент-аналіз;
- емпіричні: спостереження, опис, оцінювання, порівняння, вивчення результатів діяльності.

Інформаційною базою дослідження слугували наукові положення сучасної туризмології, праці вітчизняних і зарубіжних вчених із питань економіки та організації туристичної діяльності, маркетингу та туроперейтингу, законодавчі та нормативні акти, якими врегульовані правовідносини в цій сфері.

Наукова новизна тематики випускної кваліфікаційної роботи полягає в аргументації та обґрунтуванні розвитку дитячого туризму як перспективного напрямку індустрії туризму Київської області.

Практичне значення одержаних результатів полягає у створенні методологічної основи для вирішення актуальних проблем процесу проектування туристичного продукту дитячого туризму в Київській області в умовах ринкової економіки і найважливішого завдання вітчизняного туризму – підвищення конкурентоздатності туристичного обслуговування.

Апробація результатів дослідження. Основні положення випускної кваліфікаційної роботи опубліковані в статті «Проблеми та перспективи розвитку

дитячого туризму в Київській області» у Збірнику наукових статей студентів заочної форми навчання «Туристичний бізнес: виклики та можливості» (Додаток А).

Обсяг і структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст роботи викладено на 66 сторінках.

РОЗДІЛ 1

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ

1.1. Дитячий туризм як об'єкт наукового дослідження

Дитячий туризм являє собою засіб гармонійного розвитку дітей, який реалізується у формі відпочинку та суспільно-корисної діяльності, характерним структурним компонентом яких є організовані подорожі груп дітей у супроводі керівника та гіда-перекладача. Суб'єктом дитячого туризму вважається дитина-турист, якій згідно з Конвенцією ООН «Про права дитини» від 20.11.1989 р. ще не виповнилося 18 років (крім випадків, коли за законом відповідної держави вона не досягла повноліття раніше) [21, с. 3].

У «Модельному законі про дитячий та юнацький туризм» прийнятого постановою Міжпарламентської Асамблеї держав – учасників Співдружності Незалежних Держав від 4 грудня 2004 р. надано таке визначення дитячого та юнацького туризму – це засіб гармонійного розвитку дітей (осіб, віком до 14 років), дівчат та юнаків (осіб, віком до 18 років), що реалізується у формі відпочинку та загальнокорисної діяльності, характерними структурними компонентами якого є похід, подорож (мандрівка), екскурсія [2, с. 1].

Важливий внесок у дослідженні цього напрямку туризму належить працям О.В. Колотухи, на його думку, дитячий туризм – це рекреаційна діяльність дітей, спрямована на задоволення різних потреб особистості, зокрема, оздоровчих, спортивних і пізнавальних, поза місцем постійного проживання та навчання [18, с. 17-18].

Н. Д. Свірідова, Д. В. Чертовська вважають, що дитячий туризм – активний вид відпочинку, призначений для дітей, з метою розширення кругозору і збагачення духовного життя підлітків. Автори відзначають, що під дитячим туризмом розуміють теорію і практику різного роду походів, сходження на гори та подорожі з метою спортивного суперництва, активного відпочинку, освіти та виховання [29, с. 117].

К. Й. Кілінська дає таке визначення, що дитячо-юнацький туризм – це вид туристичної діяльності, спрямований на задоволення оздоровчих, спортивних та пізнавальних потреб дітей і молоді поза місцем їх постійного проживання та навчання. Він покликаний виховувати підростаюче покоління засобами туристичної краєзнавчої діяльності, формувати всебічно розвинену особистість. Основними видами дитячого та молодіжного туризму є екскурсія, спортивний туризм, оздоровлення та відпочинок у таборах санаторно-курортних закладах, освітні, ділові та заохочувальні тури для талановитих підлітків, переможців творчих конкурсів, олімпіад [16, с. 73].

О. О. Колеснік визначила, що згідно з класифікаційними ознаками дитячо-юнацький туризм може бути за напрямком – внутрішнім та міжнародним; за метою діяльності – комерційним і некомерційним; за джерелами фінансування – за кошти туристів та за рахунок соціальних фондів; за способом організації – організований та неорганізований; за віком – дитячий та молодіжний; за метою відпочинку – спортивний, пізнавальний, екскурсійний; за кількістю учасників подорожі – груповий; за способом пересування – пішохідний, гірський, автобусний, залізничний, велотуризм [17, с. 173].

Таким чином, на основі аналізу вивчення літературних джерел, наукових праць, державних рішень щодо розвитку дитячого туризму в Україні розуміється вид туризму, споживачами послуг якого є діти у віці до 18 років, які вирушають в організовану подорож з метою відпочинку, оздоровлення, спортивного суперництва, освіти та виховання, поза місцем свого постійного проживання та навчання у супроводі керівника та гіда-перекладача. Можна зробити висновок, що у дитячому туризмі застосовують як загальноприйняті терміни, так і ті, що є специфічними для цього різновиду туризму.

Внесок дитячого туризму в соціальний розвиток держави дуже значний, тому що він є важливим засобом передання підростаючому поколінню накопиченого людством життєвого досвіду та культурної спадщини, формування ціннісних орієнтацій, морального оздоровлення та культурного розвитку. Беручи до уваги, що майбутня генерація країни у сучасних економічних умовах не

повинна втрачати моральні орієнтири, скочуватися у кримінальне середовище, алкоголізм та наркоманію, перед українською державою і суспільством зараз стоять першочергові завдання щодо повернення підростаючому поколінню чудового світу дитячого туризму та забезпечення його розвитку в усіх формах та видах [9, с. 54].

Класифікація в туризмі має дуже важливе значення в першу чергу з практичної точки зору. Адже вона дозволяє виявити основні тенденції в попиті на туристичні продукти, а відтак безпомилково формувати туристичну пропозицію, ефективно розміщувати ресурси, планувати нові або змінювати старі туристичні маршрути [17, с. 172].

Як комплексне соціально-економічне поняття дитячий туризм можна класифікувати за такими ознаками (табл. 1.1)

Таблиця 1.1

Класифікація дитячого туризму

Класифікаційні ознаки	Категорії туризму
За територіальною ознакою	- внутрішній або національний - подорожі у межах своєї країни - іноземний або міжнародний - подорожі поза межами країни
За цілями подорожі	- культурно-пізнавальний - спортивний - рекреаційний - активний - оздоровчий - екологічний - освітній
За тематичними напрямками	- історичний - етнографічний - геологічний - археологічний - екологічний
За формою організації подорожі	- індивідуальний - груповий
За тривалістю подорожі	- короткочасний (туризм «вихідного дня») - тривалий
За способом організації	- плановий - самодіяльний
За сезонністю	- сезонний період відпусток (осінь, зима, весна - 8-12 днів, літо - 3 місяці)

Продовження табл. 1.1

	- міжсезонний
Залежно від способів подорожування і транспортних засобів	- авіатуризм - автомобільний - залізницею - пішохідний - комбінований
За ступенем складності	- категорійні (1, 2, 3 ступеня складності) - не категорійні
За джерелами бюджету	- комерційний - соціальний

Потрібно відзначити, що в Київській області дитячого туризму, одночасно функціонують як комерційні, так і некомерційні організації, основною діяльністю яких є надання туристичних послуг:

- комерційна сфера складається з туристичних підприємств, які, функціонують і розвиваються за власні фінансові кошти за рахунок отримання прибутку;

- до некомерційних слід віднести організації, існування яких забезпечується державним чи бюджетним фінансуванням і основною метою яких не являється отримання прибутку [8, с. 146].

У дитячому туризмі на сьогодні можна виділити такі основні напрямки:

- відпочинок у спеціалізованих дитячих закладах оздоровлення та відпочинку (оздоровчі літні табори +, санаторії) в Україні та за кордоном;
- відпочинок у літніх дитячих таборах, які пропонують насичені анімаційні програми (окремо виділяються тематичні табори: спортивні, кінноспортивні, археологічні, творчої або релігійної направленості та ін.);
- відпочинок у дитячих центрах за кордоном, які пропонують мовну практику, знайомство з новою культурою та спілкування з однолітками з різних країн світу;
- культурно-пізнавальні (автобусні або комбіновані: потяг + автобус) тури по Україні та за кордон;
- екскурсійні програми, які інтегровані в програми профільних шкіл або

коледжів;

- канікулярні освітні тури за кордон (наприклад, літні мовні школи та центри за кордоном);
- спортивний туризм та активний відпочинок (піші та лижні походи, сплави на байдарках, велосипедні походи тощо);
- поїздки на фестивалі, концерти та змагання;
- тури з відвідуванням тематичних парків та парки розваг;
- сімейні тури та ін. [22, с. 61].

Послуги дитячого туризму дуже специфічні, оскільки спрямовані на виконання різних функцій: виховної, лікувально-оздоровчої, рекреаційної, розвиваючої, освітньої, інформаційно-розважальної, патріотичної.

Ці функції реалізуються в розвитку різних напрямків дитячого туризму:

- 1) екологічно-туристичне виховання дітей та підлітків в системі дошкільної, шкільної та додаткової освіти;
- 2) оздоровлення та реабілітація підростаючого покоління в системі спортивного та санаторно-курортного обслуговування;
- 3) туризм як вид активного відпочинку та організації дозвілля дітей та підлітків;
- 4) дитячий туризм як форма фізичного і духовного розвитку особистості.

Будучи складовою частиною туристичної сфери, дитячий туризм в Україні в першу чергу покликаний вирішувати важливі соціальні завдання, метою якого є виховання, навчання та оздоровлення дітей засобами туристичної діяльності, а саме шляхом:

- отримання нових навичок та знань;
- розвитку моральних якостей особистості;
- фізичного розвитку та емоційного оздоровлення;
- формування ціннісних орієнтирів на здоровий спосіб життя;
- виховання поваги до пам'яток історії та культури;
- формування екологічної культури, свідомості.

1.2. Інноваційні практики проектування туристичного продукту дитячого туризму та їх імплементація в умовах окремої області

Для розвитку дитячого туризму, традиційні форми вимагають розробки та впровадження інноваційних методів роботи в даній області. Впровадження інновацій є важливим елементом у розвитку дитячого туризму.

Одним з першочергових напрямів модернізації та сферою появи інновацій в туристичній діяльності став процес туристичного виробництва, що є створенням туристичних послуг і туристичного продукту на базі факторів (туристичні ресурси, капітал і трудові ресурси), із застосуванням засобів (інфраструктури та супраструктури) і технологій туристичного виробництва (табл. 1.2) [5, с. 24].

Таблиця 1.2

Процес туристичного виробництва

Фактори	Засоби виробництва	Технології
- туристичні ресурси	- інфраструктура	- виробничі
- капітал	- супраструктура (суміжні галузі)	- організаційні
- трудові ресурси	- інформаційне поле	- маркетингові

Пропонуємо розглянути вже існуюче визначення поняття «туристичний продукт» у трактуванні Закону України «Про туризм» від 18.11.2003 р. Туристичний продукт - попередньо розроблений комплекс туристичних послуг, який поєднує не менше ніж дві такі послуги, що реалізується або пропонується для реалізації за визначеною ціною, до складу якого входять послуги перевезення, послуги розміщення та інші туристичні послуги, не пов'язані з перевезенням і розміщенням (послуги з організації відвідувань об'єктів культури, відпочинку та розваг, реалізації сувенірної продукції тощо) [1, с. 2].

Дитячий туристичний продукт це сукупність певної кількості та якості товарів та послуг, а також знань і вмінь персоналу організацій, що обслуговують дітей, необхідних для задоволення їх пізнавальних та рекреаційних потреб в тому чи іншому туристичному регіоні, які засновані на використанні місцевих туристично-рекреаційних ресурсів (табл. 1.3) [15, с. 65].

Таблиця 1.3

Структурна схема дитячого туристичного продукту

Туристично-рекреаційні ресурси	Система управління знаннями персоналу
Дитячий туристичний продукт	
Послуги та товари	Роботи та послуги, що сприяють реалізації та споживання туристичних послуг

Важливим елементом в комплексному визначенні дитячого туристичного продукту, на відміну від інших видів туризму, є надання різного виду послуг. Всі послуги, що надаються дітям, поділяють на такі основні види: послуги, що забезпечують безпеку дітей; медичні послуги; освітні послуги; психологічні послуги, які спрямовані на поліпшення психічного стану дітей та їх адаптацію до навколишнього середовища; правові послуги, спрямовані на надання дітям та їх батькам юридичної допомоги, захист їх законних прав та інтересів; послуги з організації культурно-дозвільної, туристичної, краєзнавчої та екскурсійної діяльності; послуги спрямовані сфері фізичної культури та спорту, спрямовані на фізичний розвиток та зміцнення здоров'я; інформаційні послуги; транспортні послуги.

Інновації в туризмі – це розробка, створення нових туристичних маршрутів, продуктів, видів туризму, технологій обслуговування із застосуванням нових туристичних ресурсів, сучасних досягнень науки та техніки, інформаційних технологій, впровадження яких сприяє економічному розвитку туристичних підприємств, а також дозволяє покращити туристичний імідж країни та її регіонів [23, с. 771]. Інновації в туризмі приносять нові ідеї, послуги та продукти на ринок, що дозволяє сервісу та рівню пропозиції переходити на вищий рівень розвитку.

Виникає теоретична і практична проблема вибору оптимальних механізмів управління інноваційним розвитком сфери послуг, які спрямовані на виробництво інновацій, тобто нових технічних розробок, нових технологій, нових рішень і нових методів управління економічними процесами.

Інноваційна діяльність в туризмі – це тісно пов'язані між собою процеси по реалізації, формуванню та просуванню інноваційного туристичного продукту суб'єктами інноваційної діяльності в туризмі.

З урахуванням наявної практики проектування туристичного продукту дитячого туризму і на основі відбору ряду репрезентативних критеріїв представляється можливим запропонувати наступну класифікацію інновацій за критерієм носія інноваційного процесу у сфері туризму, яка була запропонована О.В. Яковенко:

I. Група продуктових інновацій:

- розробка нових, раніше невідомих на ринку турів;
- залучення до туристичного процесу нових видів ресурсів або створення ресурсів з наперед заданими властивостями та новою цільовою функцією;
- освоєння нових сегментів туристичного ринку, включаючи залучення в туристичний рух нових природних середовищ, територій екстремального типу та розширення тимчасових рамок туристичних сезонів;
- створення нових туристично-рекреаційних територій.

II. Група технологічних інновацій:

- розробка нових видів матеріально-технічного забезпечення туристичного обслуговування, для підвищення якості послуг;
- впровадження комп'ютерних (інформаційних) технологій в систему бронювання та резервування готелів та авіаквитків (GDS - Глобальні розподільні системи - Sabre, Amadeus, Galileo, Worldspan);
- екологізація технологій обслуговування туристів яка являється вимушеним результатом зростання масштабів рекреаційного природокористування та посиленням негативного впливу туризму на якість природних комплексів та їх здатність до відновлення;
- ноу-хау в системі транспортного обслуговування туристів націлені на скорочення часу доставлення клієнтів в курортну місцевість, підвищення комфортності та здешевлення транспортних тарифів.

III. Група управлінських інновацій:

- нові методи реалізації маркетингового циклу в туризмі (в тому числі комплексного вивчення туристичного ринку, вивчення попиту, оцінки кон'юнктури ринку, прогнозування конкурентоспроможності турпродукту, розробки концепції турпродукту, стратегії стимулювання збуту, рекламної компанії і т.д.);
- нові методи управління персоналом турфірми з метою підвищення продуктивності праці та ефективності виробництва туристичних послуг шляхом впровадження передових технологій, нормування праці та форм стимулювання якості обслуговування;
- оптимізація функціонально-ієрархічної і територіальної структури підприємств корпоративного типу (готельних і ресторанних мереж, великих туроператорів);
- розробка нових форм та методів контролю над діяльністю суб'єктів туристично-рекреаційної діяльності;
- геоінформаційне забезпечення регіонального управління туризмом та розробка концепцій регіонального розвитку туризму та оперативних управлінських рішень на основі ГІС - технологій [37, с. 56].

З урахуванням даних критеріїв можна виділити кілька основних напрямів інноваційного розвитку у сфері проектування туристичного продукту дитячого туризму:

- розвиток мережі спеціалізованих дитячих закладів оздоровлення та відпочинку, які поєднували б у собі світовий рівень комфорту та специфічні для кожного регіону України риси;
- впровадження на ринок туристичних послуг новітніх технічних досягнень та розвиток існуючих проектів;
- розробка методів створення та контролю якості нового туристичного продукту і нового технологічного процесу обслуговування туристів;
- залучення в туристичну індустрію нових ресурсів, підвищення рівня маркетингу та менеджменту;
- розробка та розвиток інноваційних рекламних стратегій, покликаних

залучати до туризму та відпочинку в Україні максимальну кількість дітей та молоді.

До інновацій в індустрії туризму та відпочинку ставляться такі вимоги:

- вони повинні бути науково обґрунтовані;
- туристична галузь в регіоні повинна розвиватися, враховуючи місцеві умови та можливості (економічні, природні та ін.);
- нововведення повинні задовольняти потребу споживачів у різних видах туризму та відпочинку;
- інноваційні проекти повинні бути безпечні не тільки для самих туристів і відпочиваючих, але і для стану навколишнього середовища, повинна враховуватися екологічна складова [25, с. 103-104].

Щодо імплементації в умовах окремої області, розробникам довгострокових (середньострокових) цільових інновацій рекомендується розбивати програму на два основні етапи.

Завдання I етапу:

- формування нормативно-правової бази розвитку туризму в області;
- формування механізмів державного регулювання туристичної діяльності;
- формування систем сучасного рекламно-інформаційного, кадрового і наукового забезпечення.

Завдання II етапу:

- освоєння для туристичних цілей нових районів і нетрадиційних для даної області видів туризму;
- реконструкція існуючих та будівництво нових туристичних об'єктів;
- проведення природоохоронних заходів;
- завершення робіт зі створення сучасної безперервної системи підготовки кадрів для туризму;
- розробка та впровадження прогресивних технологій туристичного обслуговування;
- розгортання великих рекламних кампаній.

Таким чином, інновації та інноваційна діяльність традиційно

представляється як напрямок науково-технічного прогресу (високотехнологічною його складовою) і як процес, пов'язаний з впровадженням результатів наукових досліджень і розробок в практику.

Висновки до розділу 1

На основі аналізу вивчення літературних джерел, наукових праць, державних рішень щодо розвитку дитячого туризму в Україні, розуміється вид туризму, споживачами послуг якого є діти у віці до 18 років, які вирушають в організовану подорож з метою відпочинку, оздоровлення, спортивного суперництва, освіти та виховання, поза місцем свого постійного проживання та навчання у супроводі керівника та гіда-перекладача. Можна зробити висновок, що у дитячому туризмі застосовують як загальноприйняті терміни, так і ті, що є специфічними для цього різновиду туризму.

Будучи складовою частиною туристичної сфери, дитячий туризм в Україні в першу чергу покликаний вирішувати важливі соціальні завдання, метою якого є виховання, навчання та оздоровлення дітей засобами туристичної діяльності, а саме шляхом:

- отримання нових навичок та знань;
- розвитку моральних якостей особистості;
- фізичного розвитку та емоційного оздоровлення;
- формування ціннісних орієнтирів на здоровий спосіб життя;
- виховання поваги до пам'яток історії та культури;
- формування екологічної культури, свідомості.

Для розвитку дитячого туризму, традиційні форми вимагають розробки та впровадження інноваційних методів роботи в даній області. Впровадження інновацій є важливим елементом у розвитку дитячого туризму.

Таким чином, інновації та інноваційна діяльність традиційно представляється як напрямок науково-технічного прогресу (високотехнологічною його складовою) і як процес, пов'язаний з впровадженням результатів наукових досліджень і розробок в практику.

РОЗДІЛ 2

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ В СЕГМЕНТІ ДИТЯЧОГО ТУРИЗМУ В КИЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

2.1. Туристично-рекреаційний потенціал Київської області

В даний час розвиток туристичної індустрії в Київській області викликає величезний інтерес. Ця індустрія як і раніше залишається перспективною і досить привабливою. Основною причиною такого підвищеного інтересу до Київської області та великого туристичного потоку є туристично-рекреаційний потенціал області.

За визначенням О.О. Бейдика, рекреаційний ресурсний потенціал – це сукупність природних та антропогенних факторів, необхідних для рекреаційного використання системи природних, історико-культурних та соціально – економічних передумов організації рекреаційної діяльності на певній території [3, с. 67].

Необхідною умовою розвитку туризму, у тому числі й дитячо-юнацького, є наявність рекреаційного потенціалу певної території. Під туристично-рекреаційним потенціалом М.С. Мироненко й І.Т. Твердохлібов розуміють всю сукупність природних, культурно-історичних та соціально-економічних передумов для організації рекреаційної діяльності на певній території [10, с. 12].

Природні ресурси Київської області мають високий потенціал для розвитку всіх видів туризму. Київська область розташована в центральній північній частині України, вздовж середньої течії Дніпра, більшою частиною на Правобережжі. Київська область володіє унікальним географічним положенням і у зв'язку з цим має унікальне різноманіття ландшафтів двох природних зон – змішаних лісів (Київське Полісся) і лісостепової, що забезпечує можливість розвитку екологічного туризму.

Високий рівень перспективності туристично-рекреаційного потенціалу

Київської області обумовлюється поєднанням сприятливих природно-кліматичних умов, привабливістю ландшафтів хвойних і змішаних лісів та наявністю природних джерел мінеральних радонових вод (Миронівка, Біла Церква). Особливу цінність становлять 232 об'єкти природно-заповідного фонду (загальною площею – 292208,63 га). Відсоток заповідності становить 10,39%. ПЗФ області представляють: біосферний заповідник – 1 (площа 226964,7 га), національні природні парки «Білоозерський» та «Залісся» (площа – 17206,7 га); регіональні ландшафтні парки – 4 (площа – 5754,57 га); заказники загальнодержавного значення – 16 (площа – 63276,9 га) та місцевого значення – 90 (площа – 27766,04 га); пам'ятки природи загальнодержавного значення – 2 (площа – 92 га) та місцевого значення – 85 (площа – 366,08 га); дендрологічний парк загальнодержавного значення – 1 (площа – 405,8 га); парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення – 3 (площа – 488,5 га) та місцевого значення – 11 (площа – 185,87 га); заповідні урочища – 17 (площа – 1571,7 га) [47].

Біологічні ресурси Київської області відрізняються великою різноманітністю. Київщина має густу річкову мережу (177 річок завдовжки понад 10 км). Найважливіша водна артерія – Дніпро (довжина його в межах області – 246 км), його головні притоки – Прип'ять, Тетерів, Ірпінь, Рось (праві); Десна і Трубіж (ліві). На території області – Київське водосховище і частина Канівського водосховища (створені на Дніпрі). Усього в області – 13 водосховищ і понад 2000 озер [43]. Для школярів-туристів водні компоненти природного комплексу надають великі можливості: плавання, походи на човнах і байдарках, відпочинок біля води. В останні роки все більшого розвитку отримують річкові прогулянки та сплавні маршрути по річках Київщини та відпочинок на Київському водосховищі. Велика кількість озер на території області, які мають піщані пляжі та теплу воду (до 24°C), забезпечують сприятливі умови для пляжно-купального та оздоровчого відпочинку (оз. Блакитне у Підгірцях, оз. в Горенці, оз. Червоний Хутір, оз. Бушівське, оз. Хома та багато ін.).

Було проведено районування рекреаційного землекористування Київської

області за інтенсивністю рекреації та виділено три типи територій (рис. 2.1):

- території з високою інтенсивністю рекреації;
- території з середньою інтенсивністю рекреації;
- території з низькою інтенсивністю рекреації [27, с. 95].

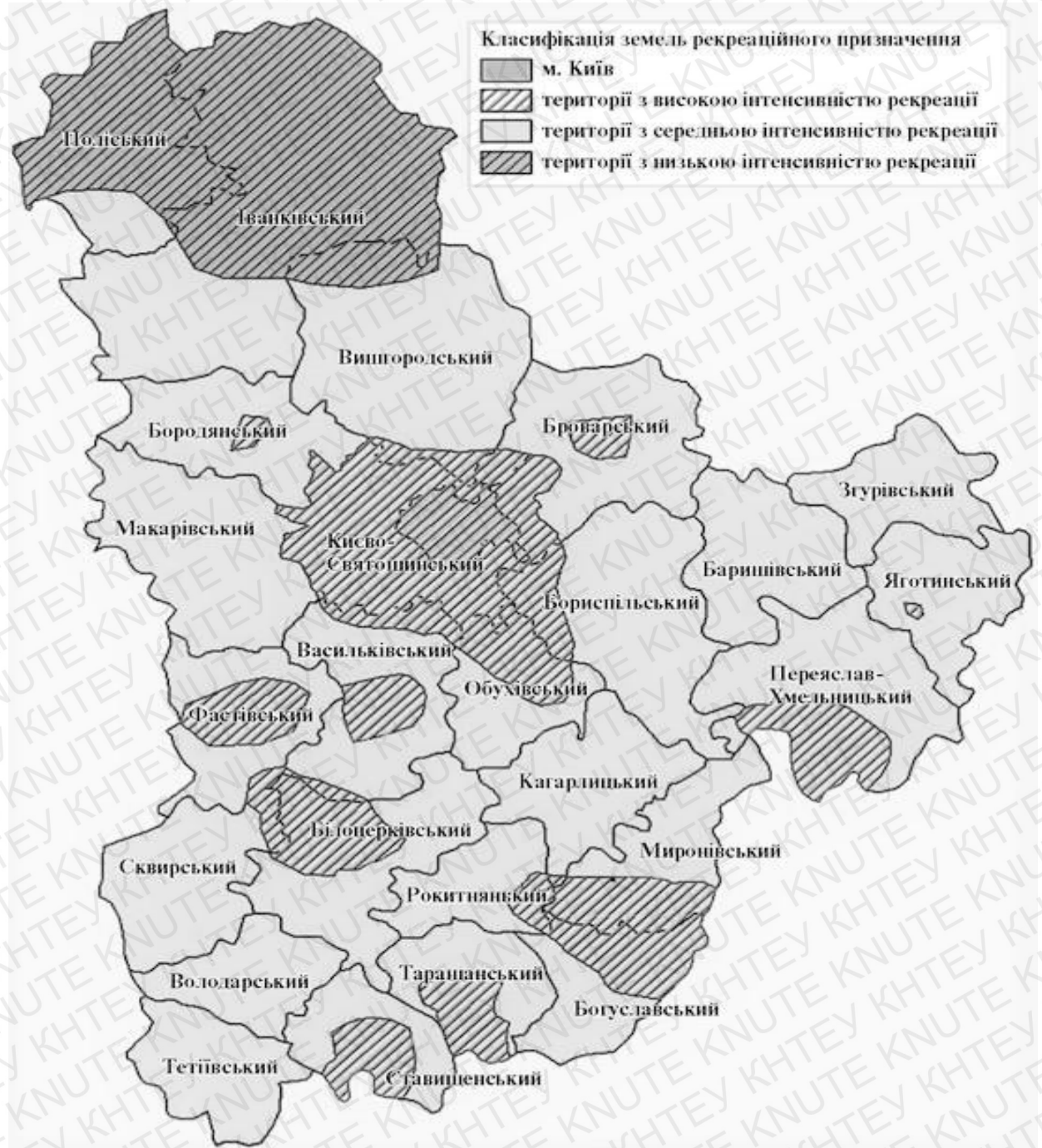

Рис. 2.1. Районування рекреаційного землекористування Київської області за інтенсивністю рекреації

Своєю чергою рекреаційний потенціал Київської обл. зосереджується на

землях фактично всіх категорій за основним цільовим призначенням, однак найсприятливішими умовами для рекреації характеризуються землі рекреаційного, оздоровчого, історико-культурного, природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного, лісгосподарського призначення та водного фонду [12, с. 46].

Землі рекреаційного призначення. У Київській області налічується 1,3 тис. га земель рекреаційного призначення, у т.ч. п'ять об'єктів рекреаційного призначення на площі 0,8 тис. га. Основними користувачами земель рекреаційного призначення є організації, підприємства і установи рекреаційного (935,6 га) та оздоровчого (55,6) призначення, а також заклади фізичної культури та спорту (47,2) та заклади комунального обслуговування (16,7 га). Значна частина цих земель передана під ділянки для колективного садівництва (145,6 га) [12, с. 86].

За характером використання природних ресурсів рекреаційне землекористування розподілено на чотири головні підтипи використання: рекреаційно-лікувальний (земельні ділянки, зайняті територіями будинків відпочинку, пансіонатів з лікування мінеральними водами тощо); рекреаційно-оздоровчий (зелені зони та зелені насадження міст та інших населених пунктів, стаціонарні й наметові туристично-оздоровчі табори, купально-пляжні місцевості, земельні ділянки, надані для дачного будівництва тощо); рекреаційно-спортивний (земельні ділянки гірськолижних та інших туристичних баз, кемпінгів, об'єктів фізичної культури та спорту, яхт-клубів, будинків рибалок і мисливців, дитячих туристичних станцій, дитячих та спортивних таборів, інших аналогічних об'єктів тощо); рекреаційно-пізнавальний (земельні ділянки навчально-туристичних та екологічних стежок, маркованих трас тощо) [31, с. 64].

На території області все більшої популярності набуває кінний і пішохідний туризм. Піші туристичні маршрути для сімейного відпочинку з дітьми розроблені в ландшафтних парках і дендропарках Київської області, таких як:

- ландшафтний парк «Буки», Сквирський район, село Буки;
- резиденція «Межигір'я», Вишгородський район, с. Нові Петрівці;

- білоцерківський дендропарк «Олександрія»;
- парк «Феофанія»;
- яготинський ландшафтний парк ім. гетьмана Кирила Розумовського;
- добропарк;
- регіональний ландшафтний парк «Богуславль»;
- кагарлицький парк.

Кінні маршрути отримали свій розвиток в природному парку «Київська Русь» та інших заповідних зонах області.

Також, провідним напрямом для Київщини є екологічний туризм. Головна мета екотуризму – збереження навколишнього середовища та забезпечення мінімального згубного впливу людини на природу. Організують як тематичні пізнавальні тури для любителів екотуризму, так і тури для відпочиваючих на курортах, з відвідуванням національних заповідників. Київська область є новим регіоном сільського зеленого туризму [16 с. 93].

На території Київської області існує мережа рекреаційних установ, що включає в себе: санаторії, пансіонати, турбази, бази відпочинку, дитячі оздоровчі табори, парки, стадіони, спорткомплекси, спортивні зали та басейни.

Особливе значення в комплексі туристично-рекреаційних ресурсів займають історико-культурні ресурси, які в цілому визначають особливості культурно-історичного потенціалу туризму та рекреації. Важливим є той факт, що об'єкти культурно-історичної спадщини Київської області в даний час визначають напрями основних туристично-рекреаційних потоків, екскурсійних маршрутів і є основою сучасного туристично-рекреаційного господарства регіону.

У Київській обл. налічується 1,2 тис. га земель історико-культурного призначення, у тому числі 7 об'єктів історико-культурного призначення на площі 0,3 тис. га [12, с. 55].

На території регіону розташовані 6 тисяч архітектурних пам'яток та культурних споруд, що мають загальноукраїнське значення та перебувають під охороною держави. У Київській області нараховується 17 заказників, 8 парків-

пам'яток садово-паркового мистецтва, 12 заповідних урочищ, а також 35 пам'яток природи, які сприяють розвитку пізнавального туризму.

Київщина – край, багатий своєю історією, яку бережуть для нащадків музеї. Найвідоміші серед них – Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав», Яготинський державний історичний музей, Білоцерківський та Бориспільський державні краєзнавчі музеї та ін. Загалом у музеях Київщини зберігається понад 500 тис. експонатів. Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав» є одним із найбільших заповідників не тільки Київщини, а й України. У його складі 23 тематичних музеї, 11 церковних споруд, 16 вітряків, 140 об'єктів історико-культурної спадщини, понад 170 тисяч експонатів музейного значення основного фонду: унікальні предмети часів трипільської культури, скіфських часів, козацької доби. Загальна площа заповідника 30,5 гектарів. Екскурсійними послугами НІЕЗ «Переяслав» щорічно користуються близько 300 тисяч відвідувачів. Їм пропонується відвідати музеї: «Заповіту» Т.Г.Шевченка, Меморіальний академіка В.Г.Заболотного, Археологічний, Козацької Слави, Трипільської культури, Меморіальний Г.С. Сковороди, Кобзарства, Діорама «Битва за Дніпро на Букринському плацдармі в районі міста Переяслава восени 1943 року», Українського одягу Середньої Наддніпрянщини, Народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини та ін. [7, с. 38].

Київська область має давню і надзвичайно цікаву історію культури. Тут жили такі видатні особистості, як Ярослав Мудрий, Іван Мазепа, Феофан Прокопович, Шолом-Алейхем, Іван Драч, Ліна Костенко І. М. Сошенко, П. П. Чубинський, Г. М. Косинка, І.С.Козловський, А. С. Малишко, К. В. Білокур, О. К. Диптан, А. М. Люлька, П. Р. Попович і багато інших. Шкільні екскурсійні тури по місцях, пов'язаних з іменами знаменитих земляків, користуються незмінною популярністю.

Наявність великої історико-культурної спадщини, сформованої системи охорони пам'яток історії та культури на регіональному та муніципальному рівні становить основу для створення іміджу області та конкурентоспроможного туристичного продукту.

Туризм в Київській області розглядається як соціально-економічне явище, що стимулює збереження природних ресурсів регіону та розвиток всіх супутніх сфер економіки (транспорт, зв'язок, торгівля).

Так, М.С. Мироненко, визначаючи фактори, які впливають на територіальну організацію рекреаційних систем, особливе місце відводить соціально-економічним, які умовно розділяє на дві групи: ті, що породжують потреби в організації рекреаційної діяльності, і ті, що забезпечують можливість організації відпочинку [13, с. 95].

За характером організації рекреаційно-оздоровчого процесу об'єкти інфраструктури дитячо-юнацького туризму діляться на [14, с. 187]:

- установи туризму з мобільними формами відпочинку: рух за маршрутом, зміна умов проживання й рівня обслуговування в різноманітних типах установ, які входять у систему туристичних маршрутів;

- установи стаціонарного відпочинку: з'єднання оздоровчого процесу із заняттями спортом, підвищенням освітнього й пізнавального рівня, тривалого перебування в даній установі.

У системі дитячого туризму Київської області провідне положення займає активний туризм, у якому переважають пізнавальні, оздоровчі й спортивні цикли рекреаційних занять. Для здійснення цих циклів рекреаційної діяльності в країні створена мережа профільних туристичних установ. По функціональному призначенню ці установи можна розбити на такі групи [28, с. 35]:

- 1 група (регулююча) – установи, які здійснюють функції керування й контролю за туристично-краєзнавчою діяльністю. Такими установами є центри (станції) туризму й краєзнавства учнівської молоді й маршрутно-кваліфікаційних комісій управлінь освіти й науки, які здійснюють керування організованим дитячо-юнацьким туризмом, контрольно-рятувальні служби, які здійснюють контроль за дотриманням техніки безпеки під час туристично-краєзнавчих заходів, виконанням екологічних норм юними туристами, а також регулюють напрямки туристичних потоків.

2 група (реалізуюча) – установи, які здійснюють екскурсійне обслуговування й обслуговування юних туристів, які відпочивають у туристичних таборах, на турбазах, на спеціалізованих туристичних маршрутах, які надають послуги спорядження, харчування й супроводу екскурсовода (інструктора). Цими установами є туристичні бази, туристичні табори, бюро подорожей та екскурсій, туристичні фірми.

3 група (сприяюча) – установи, які надають послуги, пов'язані із проживанням, харчуванням, придбанням спорядження тощо. У цю групу входять готелі, кав'ярні, їдальні, пункти прокату, магазини із продажу туристичного спорядження тощо.

Основними видами туристичної діяльності дітей та підлітків, які отримали найбільший розвиток в Київській області, є:

- навчальний і науково-пізнавальний туризм;
- історико-культурний туризм, що задовольняє інтерес до пам'ятників історії та культури;
- екологічний туризм, заснований на природно-географічній унікальності Київської області;
- релігійний туризм по святих місцях Київщини;
- подієвий туризм;
- рекреаційний відпочинок в санаторіях, літніх таборах та базах відпочинку.

Туристично-рекреаційний потенціал зумовлює розвиток туризму території. Наявність туристично-рекреаційних ресурсів сприяє формуванню туристично-рекреаційного комплексу регіону. Це складає основу успішного розвитку туристичного бізнесу, визначає специфіку розвитку туризму та служить вихідним базисом для виробництва туристичного продукту.

Будь-які об'єкти або явища культурно-історичної спадщини Київської області, які були досліджені та оцінені як об'єкти суспільного значення, можуть бути використані для задоволення туристично-рекреаційних потреб і включені в різні екскурсійні та туристичні програми.

Таким чином, в Київській області є всі передумови для подальшого якісного

розвитку системи дитячого туризму та підвищення його ролі в цивільному і патріотичному вихованні, відновленню позицій дитячо-юнацького туризму в українському суспільстві та в системі освіти, збільшення частки учасників туристично-краєзнавчої діяльності в загальній чисельності дітей та молоді.

2.2. Маркетингові дослідження ринку туристичних послуг Київської області

В сучасних умовах туризм є однією з пріоритетних і найбільш швидко прогресуючих галузей економіки. За статистичними даними Всесвітньої туристичної організації, частка туризму становить 5% світового валового національного продукту. Його внесок у зайнятість населення оцінюється у 6–7% від загальної кількості робочих місць у світі. Туризм забезпечує 7% загального обсягу інвестицій, 11% світових споживчих витрат, 5% усіх податкових надходжень і третину світової торгівлі послугами [33, с. 14]. Туризм є «локомотивом» розвитку більш як 50 галузей економіки (готельний сервіс, транспорт, ресторанний бізнес, роздрібна торгівля, сільське господарство, культурно-дозвільні послуги і т.д.).

Однак сучасний розвиток туризму в Україні характеризується наявністю глибоких протиріч в його організаційній структурі, в спрямованості розвитку, в стані якісних і кількісних характеристик. З іншого боку, наголошуються високі темпи будівництва туристичних об'єктів, що відповідають найвищим світовим стандартам, значне зростання кількості туристичних організацій по всій території України (Додаток Б). Тому туристичні підприємства для успішної роботи та зайняття своєї ніші на ринку послуг повинні використовувати маркетингову діяльність, для того щоб розпізнати, ідентифікувати й оцінити існуючий або прихований попит на послуги, які підприємство пропонує або може запропонувати і спрямувати зусилля фірми на розробку, виробництво, розподіл, продаж і просування цих товарів та послуг [34, с. 52-53].

Особливу роль як фактор відродження економіки України відіграє внутрішній туризм. Значні перспективи в цьому напрямку демонструють Київ та

Київська область, де внутрішній туризм розвивається високими темпами. Відповідно до стратегії розвитку Київської області на 2021-2027 р. сфера туризму віднесена до числа пріоритетних напрямків розвитку регіону [46].

За даними Державної податкової служби за період з січня по вересень 2019 року включно, Київ зібрав понад 43 мільйони гривень турзбору. Це приблизно на 10 мільйонів гривень більше, ніж за весь 2018 рік [50]. Керівництво області активно бере участь у створенні та просуванні іміджу, як самого Києва, так і Київської області, будуються нові готелі, проводяться конференції, фестивалі, спортивні заходи та форуми.

Важливим фактором розвитку внутрішнього туризму є задоволення та стимулювання попиту споживачів. Отримати об'єктивну оцінку про рівень задоволеності туристів наданими послугами, оцінити ефективність і розробити цільові інструменти структурованого маркетингового стимулювання попиту на туристичні послуги дозволяють тільки результати маркетингових досліджень.

Сучасний турист ретельно ставиться до вибору туристичного продукту та туристичного агентства (туроператора), платить за послуги високу ціну і вимагає відповідного обслуговування. Тільки на основі маркетингової характеристики потреб і мотивів можливо скласти об'єктивне розуміння цінностей, які повинні бути закладені в туристичний продукт. Цій меті служить порівняльний аналіз попиту на дитячі туристичні послуги в Київській області. Вивчення туристичних послуг Київського регіону проводилося відповідно до плану маркетингового дослідження.

Головні напрямки маркетингових досліджень в туризмі [24]:

- дослідження внутрішнього потенціалу підприємства;
- аналіз частки ринку;
- вивчення характеристик ринку;
- аналіз продаж;
- дослідження споживачів;
- вивчення тенденцій ділової активності;
- пошук потенційних споживачів;

- прогнозування довгострокових тенденцій розвитку ринку;
- вивчення діяльності конкурентів;
- вивчення туристичних продуктів;
- аналіз ступеня задоволеності споживачів послугами фірми (рис. 2.2).

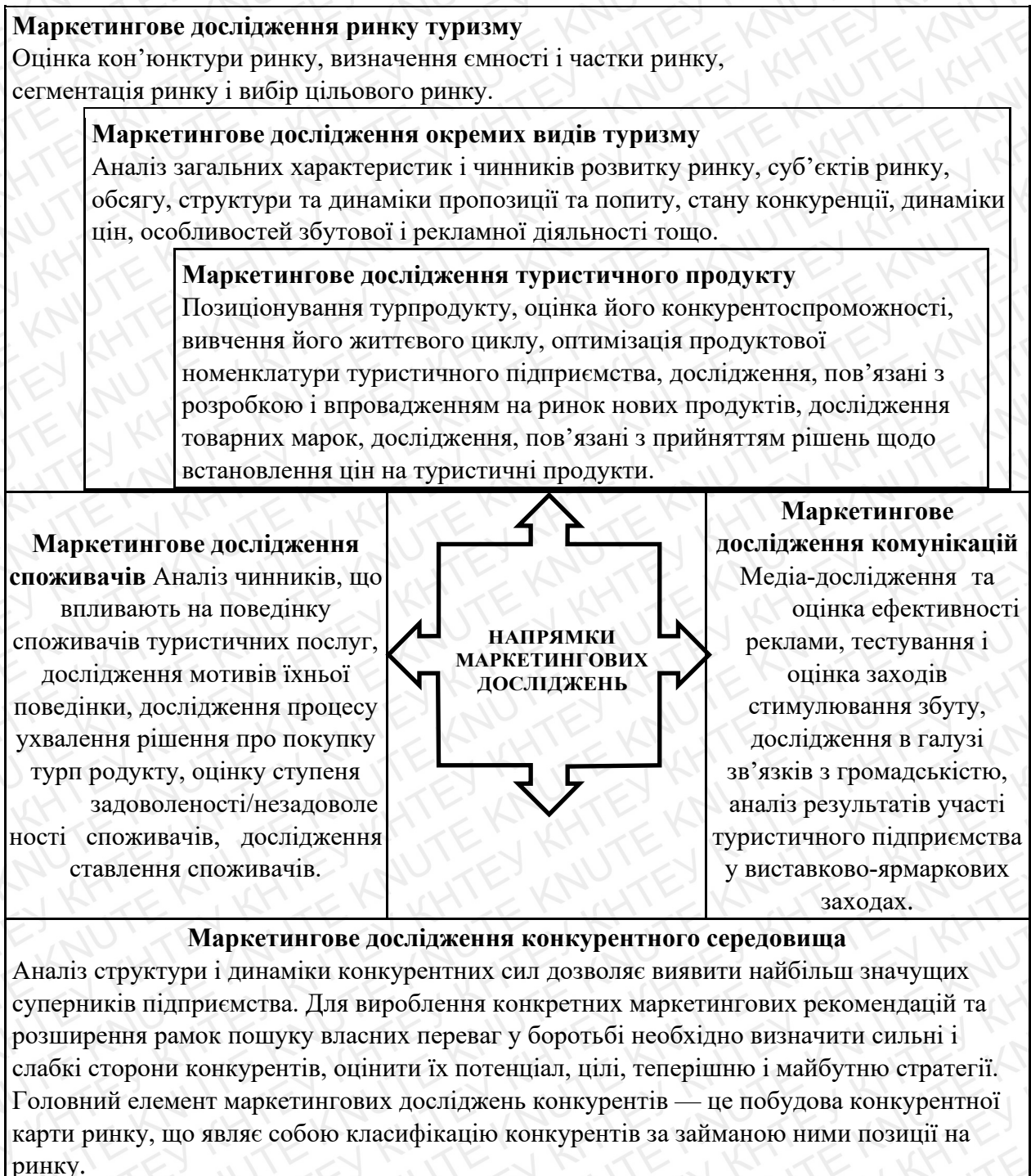

Рис. 2.2. Напрямки маркетингових досліджень в туризмі

Ринок дитячого туризму в Київській області характеризується такими напрямками, як:

- відпочинок, оздоровлення та лікування;
- екскурсійні тури для шкільних груп по Україні (тури вихідного дня до Львова, Вінниці, Умані, оглядова екскурсія по Києву та багато інших);
- екскурсійні тури за кордон (Австрія, Німеччина, Словаччина, Угорщина та інші країни Європи);
- навчання і відпочинок за кордоном (Великобританія, Італія, Туреччина, Греція та ін.).

Туристичні підприємства Київської області, що спеціалізуються на дитячому туризмі, пропонують в основному міжнародні тури (з метою вивчення мов, спортивного відпочинку, проведення екскурсій), і тільки не численні туристичні організації зайняті внутрішнім туризмом для дітей, організовуючи тури вихідного дня. Дані маршрути мають інформативний характер для дітей, дозволяючи їм на практичному досвіді закріпити отримані знання.

Попит на дитячий туризм, так само як і пропозиція, носить яскраво виражений сезонний характер і залежить, як правило, від шкільних канікул: один тиждень – восени і навесні, два тижні – взимку і три місяці – влітку. Літній період вважається самим «високим» сезоном, оскільки саме в цей період і попит, і пропозиція в рівній мірі високі та стабільні.

На сьогодні в Київській області на ринку дитячого туризму працює досить значне число туристичних фірм, які організовують дитячий відпочинок як в Україні, так і за кордоном. Найвищою спеціалізацією і напрацьованими програмами відрізняються компанії, які вже не перший рік працюють на ринку дитячого туризму, – такі, як «Світ-тур», «Ажур», «Країна Ю Эй», «Світ на долоні», «ФанТревел», «Stream Camp», «НОТОЗ», «UAT», «Фортуна-С», «Sea-Travel», «Аспарк», «Abask Tur». Спеціальні програми дитячого відпочинку пропонують туроператори «Сан Холідейз», «Сант Валентин», «Компанія СВ-груп», «Aves Travel», «Ростра».

Попит на дитячий відпочинок є найстабільнішим. За статистикою

туристичних фірм, які займаються дитячим, сімейним та молодіжним туризмом, приблизно 80% їх клієнтів – діти, 15% – сім'ї, 5% – молодь.

Пропозицій щодо дитячого відпочинку від туроператорів досить багато. Причому кожен туроператор займає певну нішу на ринку: одні пропонують в основному оздоровчі та санаторні табори в Україні, а інші – оздоровчі та мовні табори за кордоном; одні пропонують спільний турпродукт, інші – свій ексклюзивний.

Дитячі екскурсійні тури користуються найбільшим попитом під час шкільних канікул (зимових, весняних та осінніх), травневих свят, а також на початку літа. На організації подібних програм в основному спеціалізуються туроператори Київської області по внутрішньому туризму – «Дива Країни», «Kids Tour», «Ukrainian Tour», «ТурБаза», «ЕтноСвіт» та ін.

Пропозиції по цілорічному дитячому відпочинку в Київській області можна умовно розбити на кілька груп: дитячі літні табори (табл. 2.1) [48] та санаторно-курортні заклади, оздоровчі центри в Україні та за кордоном і екскурсійні автобусні тури по містах України та Європи.

Таблиця 2.1

Рейтинг кращих таборів Київської області 2019 р. на підставі незалежної оцінки

№	Табір	Загальна оцінка	Проживання	Програма	Персонал	Харчування
1	MU Camp - проектний кінотабір	9,8	9,7	10,0	10,0	9,7
2	QUESTY CAMP	9,8	10,0	9,9	9,9	9,4
3	Now Camp	9,5	8,7	10,0	10,0	9,3
4	Sport Camp Tiger	9,3	8,8	9,4	9,6	9,4
5	Camp Life Puscha	9,3	8,6	9,6	9,6	9,4
6	Зефир 2.0	9,3	8,0	10,0	10,0	9,0
7	The Village Camp	9,2	8,6	9,6	9,6	8,8
8	Горка - скаутський табір	9,1	8,0	9,9	9,7	8,7
9	Імперія дитинства	9,0	9,0	9,3	9,3	8,3
10	Zoloche Rangers Camp	8,8	8,5	9,4	8,8	8,5

Джерело: опубліковано на сайті дитячих таборів в Україні та за кордоном «Childcamp» [48]

Лікувально-оздоровчий дитячий туризм в Київській області представлений дитячими оздоровчими таборами, санаторіями, профілакторіями, реабілітаційними центрами (табл. 2.2) [49]. В Україні влітку 2019 р. працювало 447 дитячих закладів оздоровлення та відпочинку, де кількість дітей, які перебували в закладах, нараховує понад 36 тис. [44].

На сьогодні заклади оздоровлення та відпочинку Київської області пропонують різноманітні програми для дітей, спрямовані на розвиток особистості, розширення кругозору та отримання нових навичок і вмінь.

Таблиця 2.2

Санаторно-курортні дитячі заклади Київської області

№	Найменування санаторію:	Місце знаходження
1	«Поляна» (дитячий багатoproфiльний)	смт. Баришiвка
2	«Барвінок» (дитячий протитуберкульозний)	м. Боярка
3	«Дружний» (дитячий психоневрологічний)	смт. Буча
4	«Орлятко» (дитячий гастроентерологічний)	смт. Ворзель
5	«Ворзель» (кардіоревматологічний, дитяче відділення)	смт. Ворзель
6	«Лісний» (дитячий пульмонологічний)	м. Ірпінь
7	Колективне підприємство «Санаторій Перемога» (відділення для дітей з батьками) ЗАТ «Укрпрофоздоровниця»	смт. Ворзель
8	Дочірнє підприємство «Санаторій Україна» (відділення для дітей з батьками) ЗАТ «Укрпрофоздоровниця»	смт. Ворзель
9	Дочірнє підприємство «Санаторій Зірка» (для дітей, дітей з батьками) ЗАТ «Укрпрофоздоровниця»	смт. Ворзель
10	Київський обласний санаторний комплекс	смт. Ворзель
11	Дочірнє підприємство «Санаторій для батьків з дітьми «Дубки «ЗАТ «Укрпрофоздоровниця»	м. Ірпінь
12	Міжгосподарський кардіоневрологічний санаторій «Пролісок» (дитячий, для дітей з батьками)	смт. Козин
13	Дитячий оздоровчий табір санаторного типу «Ювілейний»	с. Дернівка

В таблиці 2.3 наводяться дані Головного управління статистики у Київській області про наявність діючих дитячих оздоровчих закладів оздоровлення та

відпочинку які працювали влітку та загальна чисельність дітей, які відпочили в них за період з 2010 по 2019 рр. [44].

Аналіз статистичних даних показує, що в даний час змінюється не тільки кількість дитячих оздоровчих закладів, а й структура попиту на дитячий відпочинок.

Таблиця 2.3

Дитячі заклади оздоровлення та відпочинку, які працювали влітку

	Кількість закладів, одиниць		У них місць, одиниць		Кількість дітей, які перебували у закладах, осіб	
	усього	у тому числі заклади оздоровлення	усього	у тому числі у закладах оздоровлення	усього	у тому числі у закладах оздоровлення
2010	522	15	4065	3450	37924	9495
2011	553	15	4363	3838	45239	11408
2012	477	10	3513	2758	34755	9060
2013	520	10	3693	2708	47214	10109
2014	400	13	4668	3508	41343	10833
2015	382	12	4315	3188	30566	9880
2016	433	13	4860	3247	35804	11811
2017	415	11	4703	3013	34819	9393
2018	453	4	3705	1075	31910	3202
2019	443	4	3973	1150	32572	3390

Нами був проведений SWOT-аналіз галузі дитячого туризму в Київській області (табл. 2.4). Проаналізувавши дитячий туризм в Київській області, були виділені його сильні та слабкі сторони, а також можливості та загрози для галузі дитячого туризму.

Таблиця 2.4

SWOT-аналіз галузі дитячого туризму в Київській області

Сильні сторони	Слабкі сторони
- мальовничі місця Київської області для туризму, у зв'язку з цією перевагою туристичні підприємства постійно розширюють асортимент послуг, висувуючи нові пропозиції протягом кожного сезону; - наявність різноманітного природно-рекреаційного потенціалу, багатой культурно-історичної спадщини;	- екологічні проблеми туристичних маршрутів; - наявні туристичні пропозиції часто не відповідають необхідним нормативним вимогам; - туристичні фірми акцентують увагу на організацію міжнародних туристичних послуг, вони можуть запропонувати дітям та їх батькам багато цікавого, такого як, занурення в нову культуру, мову, спортивний відпочинок. У той час пропозиції по організації внутрішнього

Продовження табл. 2.4

- унікальна флора і фауна.	- дитячого туризму сильно обмежені; - недостатній розвиток інфраструктури для дитячого туризму; - відсутній механізм ціноутворення і ретельно продуманої системи реалізації туристичного продукту; - висока плінність кадрів у сфері туризму, недостатньо високий рівень професійної підготовки працівників; - низький рівень участі у розважальному, історичному та культурному потенціалі Київської області в туристичній діяльності; - недостатня розвиненість опрацювання законодавчої бази та єдиних стандартів діяльності у сфері дитячого туризму; - дитячий відпочинок є дорогим, у зв'язку з чим не доступний для багатьох сімей.
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
- просування існуючих маршрутів; - вихід на нові ринки; - розширення асортименту послуг; - поліпшення природних територій; - створення нових робочих місць; - встановлення та поліпшення інформаційної бази.	- скорочення ефективності розвитку внутрішнього туризму в Київській області; - забруднення екологічного середовища, руйнування природних пам'яток.

Таким чином, проведений аналіз дитячої туристичної індустрії в Київській області дозволяє зробити висновки про проблеми, на яких слід зосередитися. Для збереження і розвитку існуючої системи дитячого і підліткового відпочинку необхідно розробити та здійснити заходи матеріально-технічної підтримки оздоровчих таборів Київської області та створити умови для забезпечення безпеки дитячого перебування на маршрутах, а також розвинути кадровий потенціал туристичної індустрії. Результати проведеного аналізу показують, що загальна ситуація сприяє реалізації нового проекту. Київська область має величезний потенціал для розвитку інноваційного туристичного продукту в сегменті дитячого туризму.

Дитячий туризм в Київській області є одним з найбільш стійких сегментів туристичного ринку. При правильній політиці держави, приватних структур та інвесторів у цій сфері є всі передумови для подальшого зростання та розвитку.

2.3. Стейкхолдери інноваційного туристичного продукту дитячого туризму Київської області

Розвиток дитячого туризму в Київській області ініціюється державними органами влади, при цьому в більшості випадків до процесу розробки туристичного продукту та конкретних проектів розвитку туристичних дестинацій області не залучаються інші суб'єкти, які зацікавлені в цьому розвитку і здатні використовувати для цього свої ресурси. Повноцінний розвиток дитячого туризму в області може здійснюватись лише за активної участі всіх зацікавлених сторін в процесі активного діалогу. У зв'язку з цим ми пропонуємо розглянути питання розробки інноваційного туристичного продукту дитячого туризму в контексті стейкхолдерського підходу. Згідно з засновником стейкхолдерського підходу Едварда Фрімена, стейкхолдерами є будь-які індивідууми, групи або організації, які надають значущий вплив на прийняті певною організацією рішення і (або) виявляються під впливом цих рішень [39, с. 366].

Оскільки індустрія туризму Київської області є об'єктом інтересу не тільки державних і муніципальних органів влади, а й усіх суб'єктів індустрії, то туристичну індустрію області можна розглядати як організовану систему, в якій використовуються положення стейкхолдерського менеджменту, яке може дозволити встановити баланс інтересів всіх учасників та більш плідно здійснювати її розвиток. У зв'язку з цим, під стейкхолдерами туристичної індустрії дитячого туризму області розуміється будь-який суб'єкт (державні та муніципальні органи влади, юридичні або фізичні особи), які є як резидентами, так і не резидентами цієї території, інтереси та ресурси яких можуть прямо або побічно впливати на розвиток дитячого туризму області.

У широкому сенсі процес участі стейкхолдерів інноваційного туристичного продукту дитячого туризму розглядається, як гамма-методів і практик, при яких зацікавлені сторони приймають рішення про процеси подальшого розвитку. Участь у нарадах, зустрічах, консультаціях є формою взаємодії стейкхолдерів. Але участь зацікавлених сторін може бути глибше і розглядатися скоріше як партнерство або співпраця. І, природно, це вимагає більш активної ролі в процесі

прийняття рішень, які зачіпають як короткострокові, так і довгострокові інтереси [40, с. 103].

Оскільки туристична індустрія в широкому розумінні є міжгалузевим комплексом, що включає цілий перелік інших галузей, з якими вона взаємодіє, повноцінний сталий розвиток індустрії представляється можливим тільки при активній участі всіх зацікавлених в процесі сторін. У зв'язку з цим найбільш відповідним підходом до розгляду факторів, які можуть впливати на сталий розвиток галузі, є стейкхолдерський і кластерний підхід. Обидва підходи є системними, а реалізація їх до національної політики та економіки дозволить забезпечити високі темпи економічного зростання і диверсифікацію національної економіки шляхом підвищення конкурентоспроможності підприємств, постачальників, спеціалізованих виробничих і сервісних послуг, науково-дослідних і освітніх організацій, - утворюючи територіально виробничі кластери [36, с. 5].

Однією з основних причин зростаючого інтересу до партнерства в розвитку туризму є переконання, що туристичні дестинації та організації в змозі отримати конкурентну перевагу, об'єднуючи знання, досвід, капітал та інші ресурси декількох зацікавлених сторін [38, с. 99].

При впровадженні інноваційного туристичного продукту дитячого туризму в туристичній галузі Київської області виділяють наступних стейкхолдерів або такі зацікавлені групи, як:

1. Місцеві жителі / місцеві організації.
2. Держава / органи державної влади.
3. Туристи.
4. Туроператори та туристичні агентства.
5. Туристично-рекреаційні підприємства / організації сфери освіти та культури.
6. Громадські організації індустрії області.
7. Підприємства інших галузей.
8. ЗМІ.

Відповідно до кластерного підходу, ці ж групи можуть бути представлені елементами єдиної системи, співпраця яких, в разі здійснення діяльності спільно з взаємним урахуванням інтересів, приведуть до розвитку галузі регіональної та національної економіки, як результат.

Під кластером в загальному вигляді розуміють групу сусідніх взаємопов'язаних компаній та пов'язаними з ними організаціями, які діють в певній (не обов'язково одній) сфері, та характеризуються спільною діяльністю та взаємодоповнюють один одного [41, с. 57].

Туристичний кластер – це комплекс територіально локалізованих і взаємопов'язаних підприємницьких структур різних галузей господарства великого міста, діяльність яких направлена на створення умов для духовних та емоційних переживань споживача туристичних послуг, і підвищення конкурентоспроможності міста та вітчизняному та міжнародному туристичних ринках [19, с. 380].

Туристичні та туристично-рекреаційні кластери є індустріальними або галузевими, а підходи до ідентифікації кластерів звичайно зводяться до визначення суб'єктного складу.

Незважаючи на те, що, насправді, перевага і новизна кластерного підходу полягає в тому, що він підсилює значимість мікроекономічної складової, груп підприємств, фірм, організацій та установ, діяльність яких знаходиться в одних або споріднених сферах бізнесу за регіональною ознакою або соціальному аспекті економічного розвитку. Найважливішою умовою існування кластера є формування складних коопераційних зв'язків і конкурентних відносин, які дозволяють учасникам кластерної освіти доповнювати та підтримувати діяльність одне одного при створенні сукупного інноваційного продукту, це дозволяє нам об'єднати дві концепції – кластерний підхід і теорію стейкхолдерів, та скласти схему взаємозв'язків інтересів суб'єктів галузі в її розвитку (рис. 2.3) [35, с. 45].

Діяльність з організації інноваційного туристичного продукту дитячого туризму передбачає партнерство туроператора з усіма суб'єктами туристичної діяльності: державою, перевізниками, засобами розміщення, екскурсійними бюро,

культурно-дозвільними та розважальними організаціями. У світовій практиці накопичено величезну кількість прикладів і форм співпраці всіх зацікавлених сторін у розвитку туристичної галузі. Можуть бути різні за складністю та ступеня залученості форми, що сприяють просуванню цієї сфери діяльності та пробудженню інтересу приватних інвесторів.

Рис. 2.3. Схема взаємозв'язків стейкхолдерів та їх інтересів в туристичній галузі відповідно до кластерного підходу

Таким чином, ринок дитячого туризму має складну структуру і складається з величезної кількості суб'єктів, від взаємодії яких залежить успіх діяльності.

Висновки до розділу 2

В даний час розвиток туристичної індустрії в Київській області викликає величезний інтерес. Ця індустрія як і раніше залишається перспективною і досить привабливою. Основною причиною такого підвищеного інтересу до Київської області та великого туристичного потоку є туристично-рекреаційний потенціал області (сукупність природних, історико-культурних та соціально-економічних умов). Це зумовлює розвиток дитячого туризму області, складає основу успішного розвитку туристичного бізнесу, визначає специфіку розвитку туризму та служить вихідним базисом для виробництва туристичного продукту.

Особливе значення в комплексі туристично-рекреаційних ресурсів займають історико-культурні ресурси, які в цілому визначають особливості культурно-історичного потенціалу туризму та рекреації. Важливим є той факт, що об'єкти культурно-історичної спадщини Київської області в даний час визначають напрями основних туристично-рекреаційних потоків, екскурсійних маршрутів і є основою сучасного туристично-рекреаційного господарства регіону. Це становить основу для створення іміджу області та конкурентоспроможного туристичного продукту.

Основними видами туристичної діяльності дітей та підлітків, які отримали найбільший розвиток в Київській області, є:

- навчальний і науково-пізнавальний туризм;
- історико-культурний туризм, що задовольняє інтерес до пам'ятників історії та культури;
- екологічний туризм, заснований на природно-географічній унікальності Київської області;
- релігійний туризм по святих місцях Київщини;
- подієвий туризм;
- рекреаційний відпочинок в санаторіях, літніх таборах та базах відпочинку.

Формування та розвиток туристично-рекреаційної сфери залежить від ефективності туристичної політики в Київській області, а також від зацікавленості туристичних підприємств у використанні регіональних туристично-рекреаційних ресурсів і в підготовці кваліфікованих кадрів.

Ринок дитячого туризму має складну структуру і складається з величезної кількості суб'єктів, від взаємодії яких залежить успіх діяльності. У широкому сенсі процес участі стейкхолдерів інноваційного туристичного продукту дитячого туризму розглядається, як гамма-методів і практик, при яких зацікавлені сторони приймають рішення про процеси подальшого розвитку. Повноцінний розвиток дитячого туризму в області може здійснюватись лише за активної участі всіх зацікавлених сторін в процесі активного діалогу.

Нами був проведений SWOT-аналіз галузі дитячого туризму в Київській області. Проаналізувавши дитячий туризм в Київській області, були виділені його сильні та слабкі сторони, а також можливості та загрози для галузі дитячого туризму. Це дозволяє зробити висновки про проблеми, на яких слід зосередитися. Для збереження і розвитку існуючої системи дитячого і підліткового відпочинку необхідно розробити та здійснити заходи матеріально-технічної підтримки оздоровчих таборів Київської області та створити умови для забезпечення безпеки дитячого перебування на маршрутах, а також розвинути кадровий потенціал туристичної індустрії.

Таким чином, в Київській області є всі передумови для подальшого якісного розвитку системи дитячого туризму та підвищення його ролі в цивільному і патріотичному вихованні, відновленню позицій дитячо-юнацького туризму в українському суспільстві та в системі освіти, збільшення частки учасників туристично-краєзнавчої діяльності в загальній чисельності дітей та молоді. При правильній політиці держави, приватних структур та інвесторів у цій сфері є всі передумови для подальшого зростання та розвитку.

РОЗДІЛ 3

ПРОЕКТ ІННОВАЦІЙНОГО ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ В СЕГМЕНТІ ДИТЯЧОГО ТУРИЗМУ В КИЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

3.1. Концепція проекту туристичного продукту дитячого туризму, сутність і механізми впровадження на внутрішньому ринку

Застосування інновацій у туристичній сфері спрямовані на формування нового туристичного продукту, надання унікальних туристичних послуг, застосування нових маркетингових підходів, використовуючи новітні техніки та ІТ-технології, які підвищують конкурентоспроможність туристичного продукту на національному та міжнародному ринках [11, с. 67].

Одним із засобів духовно-морального та патріотичного виховання дітей та молоді є екскурсійно-краєзнавча діяльність.

Вона має наступні можливості:

- сприяє активному і творчому використанню вільного часу дітей;
- створює можливості для формування кола спілкування на основі спільних інтересів та духовних цінностей;
- дозволяє дітям задовольняти свої індивідуальні пізнавальні, естетичні, творчі запити та дослідні потреби;
- надає можливість використовувати цифрові освітні ресурси для створення дослідницьких робіт, аматорських фільмів, електронних фотоальбомів, учнівських презентацій за матеріалами краєзнавчих екскурсій [26, с. 154].

Для планомірного розвитку дитячого туризму, традиційні форми вимагають розробки та впровадження інноваційних методів роботи в даній області. Впровадження нововведень є важливим моментом у розвитку дитячого туризму.

З метою створення нової форми дитячих екскурсій нами був розроблений інноваційний проект екскурсійної програми дитячої пізнавальної екскурсії залізницею «Екскурсійний дитячий залізничний круїз» по Київській області.

«Екскурсійний дитячий залізничний круїз» – туристичний поїзд, на якому діти з усіх куточків України поїдуть у 3-денний тур по Київській області. Проект

спрямований на організацію 4-х оглядових екскурсій в Київській області для 30 дітей в період шкільних канікул у супроводі туристичного гіда, аніматорів та медичного працівника.

Проект розрахований на дітей віком від 11 до 15 років. На 3 дні кожна дитина може стати залізничним туристом та відвідати мальовничі місця та визначні пам'ятки області. Маршрут туристичного поїзда і програма туру різноманітна і дуже цікава. У кожному місті юних мандрівників чекають незвичайні екскурсії та нові відкриття.

Окрім екскурсійної програми, на дітей в самому поїзді чекає насичений графік культурно-розважальних заходів – це і гуртки за інтересами, інтелектуальні гуртки, гуртки образотворчого мистецтва, співу та багато корисних майстер-класів які подарують дітям багато незабутніх вражень. Під час зупинок на станціях для дітей будуть організовуватись розваги та конкурси.

Мета проекту:

- впровадження нового спеціального залізничного туру для дітей різного віку;
- ознайомлення з історично-культурним розвитком регіону Київської області;
- організація дозвілля в культурно-освітніх установах;
- організація часу дітей у турі з максимальною користю;
- підвищення інтересу у дітей до навколишнього світу та нормалізацію емоційного стану;
- розвиток творчих здібностей у дітей;

Проект «Екскурсійний дитячий залізничний круїз» реалізується за наступними критеріями:

- історико-культурного краєзнавства;
- природничого краєзнавства;
- етнокультурного та соціолого-демографічного краєзнавства;
- туристично-краєзнавчої діяльності;
- оздоровчого туризму;
- музейного краєзнавства;
- екскурсійного краєзнавства.

Проект «Залізничний дитячий екскурсійний круїз» спрямований на досягнення комплексу цілей:

- створення умов для розвитку стійкого інтересу до краєзнавства, історії та культури рідного краю;
- створення умов для формування музейної культури;
- створення умов для розвитку здатності до формулювання і викладення самостійних суджень.

Для досягнення поставлених цілей необхідно вирішення низки завдань:

- познайомити дітей та підлітків з історією Київської області;
- сформувати уявлення про різні сторони життя області та його жителів;
- розвинути у школярів прагнення пізнавати свій край;
- сприяти розвитку громадянських якостей учнів, патріотичного ставлення до нашої батьківщини.

Пропонований проект сприяє:

- розвитку сфери дитячо-юнацького туризму в Київській області;
- збагачення соціальної та культурної сфери підростаючого покоління;
- відродження та збереження народної традиційної культури як основи збереження самобутності області;
- розвитку культурної індустрії дитячого дозвілля і туризму.

Проект дозволить підростаючому поколінню розширити свої знання про багату культуру та історію Київщини, підвищити патріотизм і любов до батьківщини та полюбити прекрасну природу області.

При розробці проекту використовувалися:

- положення теорії туристично-краєзнавчої діяльності школярів (А.А. Остапець-Свешніков, І.В. Зорін, В.А. Квартальний);
- теоретичні основи організації виховної роботи в процесі туристично-краєзнавчої діяльності (А.Я. Гердт, І.П. Іванов та ін.);
- враховувалися основні психологічні принципи організації позакласної роботи (М.В. Антропова, Л.Н. Абакумова, М.І. Болдирев та ін.).

Географія застосування проекту: Київська область, Україна.

Учасники проекту: учні 5-9 класів освітніх установ міста Києва, Київської області та сусідніх регіонів.

Етапи впровадження реалізації проекту на внутрішньому ринку:

- підготовчий: передбачає анкетування учнів і батьків по маршруту подорожі; розробку програми та нормативних документів; складання карт-планів екскурсійного маршруту; визначення команди проекту; переговори та співпраця з культурно-освітніми установами, партнерами; складання плану дій, бюджету;
- основний (організаційно-практичний): включає реалізацію програми та планів з організації екскурсійної краєзнавчої роботи; залучення до реалізації проекту опікунської ради шкіл і закладів культури регіону; збір та обробку отриманої інформації;
- заключний: надання наявних результатів проекту з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (фільм, презентація, слайд-шоу, фотоколаж); оформлення «щоденника подорожей» з додатками (фотографії, відеозаписи, спостереження); проведення конкурсу знавців-краєзнавців; виставка малюнків та виробів на тему проекту; PR компанія та випробування продукту в ринкових умовах.

Проект «Екскурсійний дитячий залізничний круїз» може бути впроваджений на внутрішньому ринку за підтримки Київської міської державної адміністрації [45] та акціонерного товариства «Українська залізниця» [42].

Короткий опис екскурсійної частини проекту.

Спочатку проекту – оглядова екскурсія по місту Київ. Діти відвідають пам'ятний знак засновникам Києва, де в простій, доступній формі їм розкажуть про далеке минуле міста. У Парку Слави вони дізнаються про Київ в роки війни, про Голодомор, і, звичайно, про Києво-Печерську Лавру, яку дуже добре видно з парку. Також в екскурсію для школярів включені найвідоміші храми Києва, Стародавній Київ, Поділ та Дніпро.

Переїзд до м. Переяслав, де на дітей буде чекати оглядова екскурсія по місту: музей архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини під відкритим небом, музей українського одягу, історичний музей з відвідуванням діорами

«Битва за Дніпро». Оглядова екскурсія передбачає огляд площі, де проходила Переяславська Рада, також огляд Михайлівської церкви (1646 – 1666 рр.), Свято-Троїцької церкви, Вознесенського собору (1695 р.), На території якого знаходиться дзвіниця (1776 р.) і колегіум (1938 р.) Успенського собору. Можливість відвідати факультативно тематичні музеї: хліба, бджільництва, поштового зв'язку, сухопутного транспорту, рушника, лікарських рослин, космосу та інші.

Оглядова екскурсія по Богуславу, маленькому містечку з довгою історією, який лежить на берегах річки Рось. Відвідання єдиного в Україні музею Марко Вовчок, розташованого в будинку, де вона жила. На дітей чекає екскурсія в краєзнавчий музей – плід ентузіазму краєзнавця Бориса Левченко, оформлений в дуже цікавому стилі. Настільки цікаве внутрішнє просторове рішення музейної експозиції важко знайти ще де-небудь в Україні. Богуславський Свято-Миколаївський монастир. Переїзд в Стеблів. Відвідання Будинку-музею Івана Нечуй-Левицького.

У заключний день туру переїзд до Білої Церкви. Екскурсія по одному з кращих ландшафтних парків Європи – дендропарку «Олександрія», який був заснований графом Франциском-Ксаверій Браницьким в 1793 р.. Парк налічує 25 водойм та понад 2500 видів рослин, зокрема з Південної Америки, Китаю та Японії.

Прибуття автобуса в біопарк «Золотий фазан». Тут на дітей чекає тепла та цікава екскурсія на якій можна побачити близько 30 різновидів тварин, починаючи від галасливих мавпочок і закінчуючи рідкісними кенгуру-альбіносами. На території бази також є пташиний двір (близько 100 найменувань птахів), де дітям пощастить помилуватися сотнею представників пернатих. У дітей буде можливість увійти в величезний вольєр, у якому в мирі та злагоді живуть 5 видів павичів, 20 видів фазанів, 9 видів папуг, безліч голубів, журавлів, цесарок, горлиць.

Туристичний маршрут починається у місті Київ, потім проходить через міста Переяслав, Богуслав та Біла Церква (рис. 3.1).

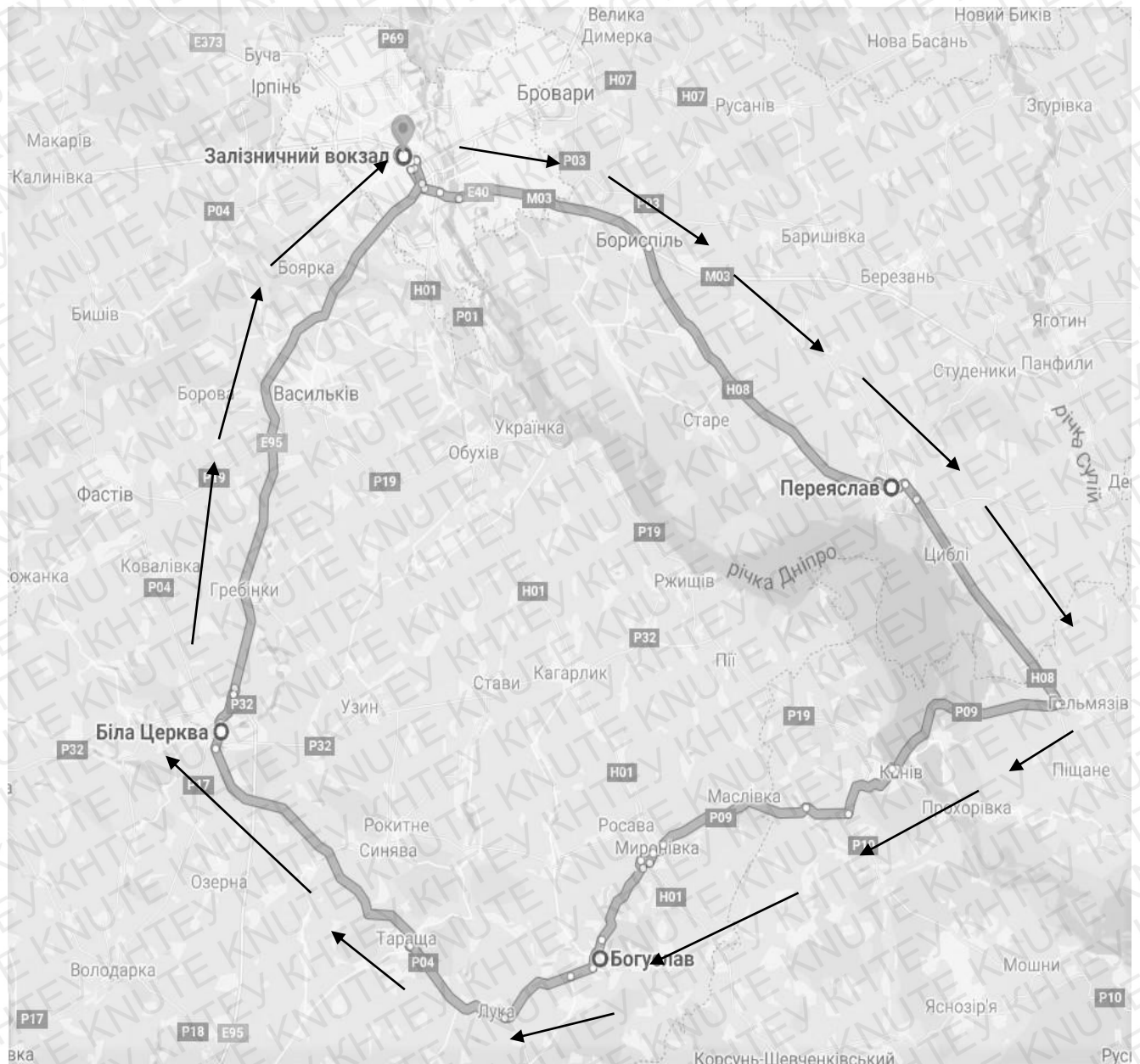

Рис. 3.1. Туристичний маршрут Київ – Переяслав – Богуслав - Біла Церква - Київ

Розробка маршруту екскурсії «Екскурсійний дитячий залізничний круїз».

Програма перебування шкільної групи (3 дні / 2 ночі).

Перший день.

8:00 – Зустріч у м. Київ на центральному залізничному вокзалі, заселення дітей в туристичний поїзд.

8:30 – Зустріч групи з екскурсоводом. Отримання інструкцій та інформації по залізничному туру.

9:00 – Сніданок в поїзді в вагоні-ресторані.

10:00-12:00 – Автобусна оглядова екскурсія по м.Києву.

12:30 – Відправлення туристичного поїзда до м. Переяслав. Обід у в вагоні-ресторані.

13:00-15:00 – Культурно-розважальні заходи для дітей у поїзді. Гуртки за інтересами на вибір.

15:00 – Прибуття туристичного поїзда в м. Переяслав.

15:20-19:00 – Оглядова екскурсія по місту Переяслав. Відвідування музею архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини під відкритим небом, музею українського одягу, історичного музею з відвідуванням діорами «Битва за Дніпро».

19:30 – Повернення у туристичний поїзд. Вечеря у вагоні-ресторані. Вільний час.

Другий день.

8:00-11:00 – Відправлення поїзда у м. Богуслав.

8:00 – Сніданок в поїзді в вагоні-ресторані.

8:30-11:00 – Проведення культурно-масових та розважальних заходів на вибір під час руху поїзду (гуртки за інтересами, інтелектуальні гуртки, гуртки танців, образотворчого мистецтва, співу), які подарують дітям багато незабутніх вражень.

11:30-14:45 – Прибуття у м. Богуслав. Оглядова екскурсія міста. Відвідання єдиного в Україні музею Марко Вовчок, краєзнавчого музею, Богуславського Свято-Миколаївського монастирю. Перерва на обід.

15:00-17:00 – Переїзд в Стеблів. Відвідання Будинку-музею Івана Нечуй-Левицького.

17:30-18:00 – Повернення у дитячий туристичний поїзд. Вечеря у вагоні-ресторані.

18:30-21:00 – Культурно-розважальна програма для дітей у поїзді.

Третій день.

8:00-9:30 – Відправлення поїзда у м. Біла Церква.

8:30 – Сніданок у поїзді в вагоні-ресторані.

10:00-14:00 – Експерсія по одному з краших парків Європи – дендропарку «Олександрія». Перерва на обід.

14:00-17:00 – Прибуття автобуса в біопарк «Золотий фазан» с. Вишківське. На дітей чекає тепла і цікава експерсія на якій можна побачити близько ніж 30 різновидів тварин.

17:30 – Повернення у дитячий туристичний поїзд. Відправлення у м.Київ.

18:00-19:00 – Вечеря у вагоні-ресторані. Вільний час.

19:00 – Прибуття у м. Київ. Завершення експерсії запуском дітьми повітряних куль зі слоганом проекту «вперед до мрій».

Перелік базових послуг туру:

- транспортне обслуговування експерсій (комфортабельний поїзд + експерсійний автобус);
- професійний експерсійний супровід;
- проживання, 3-х разове харчування;
- всі вхідні квитки до експерсійних об'єктів;
- проведення культурно-масових та розважальних заходів;
- страхівка.

Отже, розроблений інноваційний експерсійний проект триденного залізничного туру для дітей по найцікавішим і мальовничим місцям Київської області з відвідуванням унікальних історичних пам'ятників, парків та музеїв, який представляє великий інтерес для юних експерсантів та спрямований на виховання у дітей почуття патріотизму, поваги та любові до своєї країни. «Експерсійний дитячий залізничний круїз» може стати одним з найяскравіших подій у житті кожного учасника, і ця подорож буде величезним стимулом для досягнення успіху та подальшого саморозвитку.

Беручи до уваги, що майбутнє покоління країни в сучасних економічних умовах не повинно втрачати моральні орієнтири, перед української державою та суспільством сьогодні стоять першочергові завдання повернути молодому поколінню прекрасний світ дитячого туризму та розвивати його у всіх формах та видах.

3.2. Ефективність проекту інноваційного туристичного продукту дитячого туризму Київської області

Розрахунок поточних і одноразових витрат є важливим інструментом економічного аналізу ефективності інноваційного проекту.

Поточні витрати – це постійно здійснювані витрати (періодичність яких менша за місяць) [30, с. 168]. Одноразові витрати - витрати, які здійснюються один раз (з періодичністю більше ніж місяць) і спрямовуються на забезпечення процесу виробництва протягом тривалого часу) [6, с. 26].

Ціна на запропонований тур буде визначатися, виходячи з витрат, які будуть потрібні для організації даної поїздки.

Для визначення ціни на новий туристичний продукт необхідно скласти таблицю, в якій будуть зображені всі складові туристичного пакета. Розглянемо витрати проекту «Екскурсійний дитячий залізничний круїз» (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Калькуляція поточних витрат на туристичний пакет «Екскурсійний дитячий залізничний круїз»

Показник	За тур, грн.	
	група 30 чоловік	у вартісному вираженні на 1-у людину (в грн.)
Оренда поїзда	15 500	516
Оренда автобуса	7 000	233
Супровід гіда	1 500	50
Супровід аніматорів	2 000	66
Супровід медичного працівника	1 000	33
Екскурсійне обслуговування + всі вхідні квитки	5 000	166
Страховка	600	20
Харчування	13 500	450
Повна собівартість, грн.	46 100	1 537
Податкові відрахування (20%), грн.	9 220	307
Загальна вартість туру, грн.:	55 320	1 844

З таблиці 3.1 видно, що витрати на оренду поїзда, автобуса та екскурсійний супровід є постійними витратами, а інші витрати змінними щодо даного туру. Загальні витрати на групу (сума змінних і постійних витрат) є загальною собівартістю туристичного пакета – питомі витрати – питомої собівартості.

Підсумовуючи всі витрати на реалізацію туру для групи з 30-ти чоловік, отримуємо повну собівартість туристичного продукту «Екскурсійний дитячий залізничний круїз»: 46 100 грн.

При розрахунках витрат були прийняті наступні допущення:

- витрати на оренду поїзда включають зарплату машиніста та провідника;
- витрати на оренду автобуса включають зарплату водія та витрати на бензин;
- витрати на екскурсійний супровід включають в себе оплату праці координатора групи та сертифікованого екскурсовода 1 категорії;
- витрати на харчування туристів включають вартість 3-х разового харчування;
- у витрати на екскурсійне обслуговування входить вартість квитків до музеїв, парків, витрати на проведення інтерактивних та ігрових програм.

Для розрахунку ефективності проекту по даному напрямку необхідно враховувати загальну кількість реалізованих турів і ті витрати, які понесе фірма за запланований період.

Ефективність проекту в цілому оцінюється з метою визначення потенційної привабливості проекту для всіх можливих учасників і пошуку джерел фінансування. Вона показує об'єктивну прийнятність інвестиційного проекту з точки зору економічної ефективності незалежно від фінансових можливостей його учасників [4, с. 25].

Ефективність участі в проекті визначається з метою оцінки фінансових наслідків його здійснення для кожного з інвесторів, які надають (або розглядають можливість надання) коштів для його фінансування [4, с. 26].

Прогноз ефективності проекту буде проводитися, виходячи з трьох варіантів розвитку подій (змін обсягів реалізації): песимістичного,

консервативного та оптимістичного (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Розрахунок планованого прибутку від інноваційного туристичного продукту «Екскурсійний дитячий залізничний круїз»

Показник	Варіант		
	песимістичний	консервативний	оптимістичний
Кількість реалізованих турів за рік	1 тур по 30 чол.	3 тури по 30 чол.	5 турів по 30 чол.
Загальна сума від реалізації, грн. (націнка +20%)	66 384	199 152	331 920
Собівартість реалізованих послуг, грн.	55 320	165 960	276 600
Чистий прибуток, грн.	11 064	33 192	55 320

Розрахуємо термін окупності інвестицій. Дисконтований період окупності покаже момент часу, в якому доходи з урахуванням їх вартості в часі будуть рівні інвестиційних витрат проекту [20, с. 286]. Сенс терміну окупності полягає в тому, за який період окупляться капітальні витрати. Для розрахунку цього показника необхідно знайти відношення капітальних вкладень до прибутку, отриманого в результаті реалізації нового турпродукту. Виходячи з цього, для прийнятих варіантів терміни окупності інвестицій будуть наступними (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Розрахунок термінів окупності вкладень

Показник	Варіант		
	Песимістичний	Консервативний	Оптимістичний
Капітальні витрати, грн.	9 220	27 660	46 100
Загальні витрати, грн.	55 320	165 960	276 600
Обсяг реалізації, грн.	66 384	199 152	331 920
Чистий прибуток, грн.	11 064	33 192	55 320
Термін окупності, рік	0,9	0,3	0,2

Найбільш швидко вкладення в новий туристичний продукт окупляться при оптимістичному варіанті – за 2,4 міс. (5 турів по 30 чол.). Самий «непривабливий» варіант – песимістичний, коли інвестиції окупляться за 10,8 міс. (1 тур по 30 чол.). При консервативному варіанті розвитку подій термін окупності складе 3,6 міс. (3 тури по 30 чол.). Важливо відзначити, що при збільшенні обсягів реалізації терміни окупності зменшуються.

Таким чином, планований проект можна окупити за 2,4 міс., якщо попит не буде падати й не з'являться конкуренти, які будуть надавати аналогічну послугу. Реалізація нового туристичного продукту може принести фірмі прибуток в довгостроковій перспективі, якщо продовжувати нарощування обсягів реалізації та знижувати витрати на організацію даного туру.

Ефективність проекту «Екскурсійний дитячий залізничний круїз» буде оцінюватися на підставі наступних критеріїв:

- кількість туристів;
- висока інформованість потенційних споживачів про існування даних турів;
- чітке, без збоїв та інцидентів проведення програми туру.

Таке рішення дозволить підприємству значно посилити свої конкурентні позиції на ринку, а також поліпшити фінансово-економічні показники діяльності.

Виходячи з економічної оцінки ефективності проекту, необхідно виявити (ідентифікувати) всі ризики, здатні в значною мірою вплинути на досягнення його мети та успіх. Інноваційним проектам завжди притаманний ризик, обумовлений невизначеністю досягнення очікуваного результату в майбутньому [32, с. 89].

Стосовно даного проекту можна виділити наступні ризики:

- комерційні: ризик, пов'язаний з реалізацією послуги. В даному випадку може бути відсутнім попит на інноваційний туристичний продукт; ризик від падіння попиту і зацікавленості в послугі. В даному випадку заходами щодо зниження ризиків можуть виступати: систематичне вивчення кон'юнктури попиту; розробка раціональної цінової політики; посилення реклами туристичного продукту; зміна програми туру.

– маркетингові ризики пов'язані з неправильним (без урахування потреб ринку) вибором послуг, помилковим вибором маркетингової стратегії, помилками в ціновій політиці, вибором цільових сегментів і т.д. Заходи щодо зниження ризику: розробка програми туру з урахуванням інтересів потенційних споживачів; проведення повного комплексу маркетингових досліджень; відстеження потреб і очікувань споживачів і коригування програми туру з урахуванням змін, що відбуваються.

– фінансові ризики пов'язані в першу чергу із забезпеченням доходів, що залежать від реклами, а також із залученням інвестицій. Так само як ризик, пов'язаний з неправильним співвідношенням ціни та витрат. Даний вид ризику може спричинити великі збитки. Заходами щодо зниження ризику можуть виступати: відстеження норми прибутку; визначення цін на послуги з урахуванням витрат на них.

Висновки до розділу 3

Для планомірного розвитку дитячого туризму, традиційні форми вимагають розробки та впровадження інноваційних методів роботи в даній області. Впровадження нововведень є важливим моментом у розвитку дитячого туризму.

Результати проведеного аналізу показують, що загальна ситуація сприяє реалізації нового проекту. Київська область має величезний потенціал для розвитку інноваційного туристичного продукту в сегменті дитячого туризму.

З метою створення нової форми дитячих екскурсій нами був розроблений інноваційний проект екскурсійної програми дитячої пізнавальної екскурсії залізницею «Екскурсійний дитячий залізничний круїз» по Київській області.

«Екскурсійний дитячий залізничний круїз» – туристичний поїзд, на якому діти з усіх куточків України поїдуть у 3-денний тур по Київській області. Проект спрямований на організацію 4-х оглядових екскурсій в Київській області для 30 дітей в період шкільних канікул у супроводі туристичного гіда, аніматорів та медичного працівника. Проект розрахований на дітей віком від 11 до 15 років. На 3 дні кожна дитина може стати залізничним туристом та відвідати мальовничі

місця та визначні пам'ятки області. Маршрут туристичного поїзда і програма туру різноманітна і дуже цікава. У кожному місті юних мандрівників чекають незвичайні екскурсії та нові відкриття.

Окрім екскурсійної програми, на дітей в самому поїзді чекає насичений графік культурно-розважальних заходів – це і гуртки за інтересами, інтелектуальні гуртки, гуртки образотворчого мистецтва, співу та багато корисних майстер-класів які подарують дітям багато незабутніх вражень. Під час зупинок на станціях для дітей будуть організовуватись розваги та конкурси.

Проект спрямований на виховання у дітей почуття патріотизму, поваги та любові до своєї країни. «Екскурсійний дитячий залізничний круїз» може стати одним з найяскравіших подій у житті кожного учасника, і ця подорож буде величезним стимулом для досягнення успіху та подальшого саморозвитку.

Для проекту «екскурсійний дитячий залізничний круїз» була розроблена погодинна програма, визначені ціни, виходячи з витрат, які будуть потрібні для організації даної поїздки. Основною складовою туристичного пакета є: оренда поїзда, оренда автобуса, супровід гіда, аніматорів, медичного працівника, екскурсійне обслуговування, страхівка та харчування.

Вартість туру при групі 30 чоловік становитиме 2 212 грн.

Ефективність нового туристичного продукту оцінювалася на основі трьох варіантів: песимістичного, консервативного, оптимістичного.

Найбільш швидко вкладення в новий туристичний продукт окупляться при оптимістичному варіанті – за 2,4 міс. (5 турів по 30 чол.).

Самий «непривабливий» варіант – песимістичний, коли інвестиції окупляться за 10,8 міс. (1 тур по 30 чол). При консервативному варіанті розвитку подій термін окупності складе 3,6 міс. (3 тури по 30 чол.). Важливо відзначити, що при збільшенні обсягів реалізації терміни окупності зменшуються.

Були проаналізовані можливі ризики, з яких найбільш ймовірний – відсутність попиту на послуги. Але в цілому можна сказати, що проект малоризиковий.

Таким чином, планований проект можна окупити за 2,4 міс., Якщо попит не

буде падати й не з'являться конкуренти, які будуть надавати аналогічну послугу. Реалізація нового туристичного продукту може принести фірмі прибуток в довгостроковій перспективі, якщо продовжувати нарощування обсягів реалізації та знижувати витрати на організацію даного туру.

Представлений інноваційний туристичний проект буде рентабельним, та дозволить залучити нових клієнтів та відповідно збільшити прибуток.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

За результатами дослідження проектування туристичного продукту дитячого туризму в Київській області можна зробити такі висновки:

1. На основі аналізу вивчення літературних джерел, наукових праць, державних рішень щодо розвитку дитячого туризму в Україні, розуміється вид туризму, споживачами послуг якого є діти у віці до 18 років, які вирушають в організовану подорож з метою відпочинку, оздоровлення, спортивного суперництва, освіти та виховання, поза місцем свого постійного проживання та навчання у супроводі керівника та гід-перекладача.

2. В даний час розвиток туристичної індустрії в Київській області викликає величезний інтерес. Ця індустрія як і раніше залишається перспективною і досить привабливою. Основною причиною такого підвищеного інтересу до Київської області та великого туристичного потоку є туристично-рекреаційний потенціал області (сукупність природних, історико-культурних та соціально-економічних умов). Це зумовлює розвиток дитячого туризму області, складає основу успішного розвитку туристичного бізнесу, визначає специфіку розвитку туризму та служить вихідним базисом для виробництва туристичного продукту.

3. Пропозиції по цілорічному дитячому відпочинку в Київській області можна умовно розбити на кілька груп: дитячі літні табори та санаторно-курортні заклади, оздоровчі центри в Україні та за кордоном і екскурсійні автобусні тури по містах України та Європи.

4. Основними видами туристичної діяльності дітей та підлітків, які отримали найбільший розвиток в Київській області, є:

- навчальний і науково-пізнавальний туризм;
- історико-культурний туризм, що задовольняє інтерес до пам'ятників історії та культури;
- екологічний туризм, заснований на природно-географічній унікальності Київської області;
- релігійний туризм по святих місцях Київщини;
- подієвий туризм;

– рекреаційний відпочинок в санаторіях, літніх таборах та базах відпочинку.

5. Нами був проведений SWOT-аналіз галузі дитячого туризму в Київській області. Проаналізувавши дитячий туризм в Київській області, були виділені його сильні та слабкі сторони, а також можливості та загрози для галузі дитячого туризму. Це дозволяє зробити висновки про проблеми, на яких слід зосередитися. Для збереження і розвитку існуючої системи дитячого і підліткового відпочинку необхідно розробити та здійснити заходи матеріально-технічної підтримки оздоровчих таборів Київської області та створити умови для забезпечення безпеки дитячого перебування на маршрутах, а також розвинути кадровий потенціал туристичної індустрії.

6. Ринок дитячого туризму Київської області має складну структуру і складається з величезної кількості суб'єктів, від взаємодії яких залежить успіх діяльності. У широкому сенсі процес участі стейкхолдерів інноваційного туристичного продукту дитячого туризму розглядається, як гамма-методів і практик, при яких зацікавлені сторони приймають рішення про процеси подальшого розвитку. Повноцінний розвиток дитячого туризму в області може здійснюватись лише за активної участі всіх зацікавлених сторін в процесі активного діалогу.

7. Для розвитку дитячого туризму, традиційні форми вимагають розробки і впровадження інноваційних методів роботи в даній області. Результати проведеного аналізу показують, що загальна ситуація сприяє реалізації нового проекту. Київська область має величезний потенціал для розвитку інноваційного туристичного продукту в сегменті дитячого туризму.

8. З метою створення нової форми дитячих екскурсій нами був розроблений інноваційний проект екскурсійної програми дитячої пізнавальної екскурсії залізницею «Екскурсійний дитячий залізничний круїз» по Київській області.

«Екскурсійний дитячий залізничний круїз» – туристичний поїзд, на якому діти з усіх куточків України поїдуть у 3-денний тур по Київській області. Проект спрямований на організацію 4-х оглядових екскурсій в Київській області для 30 дітей в період шкільних канікул у супроводі туристичного гіда, аніматорів та

медичного працівника. Проект розрахований на дітей віком від 11 до 15 років. На 3 дні кожна дитина може стати залізничним туристом та відвідати мальовничі місця та визначні пам'ятки області. Маршрут туристичного поїзда і програма туру різноманітна і дуже цікава. У кожному місті юних мандрівників чекають незвичайні екскурсії та нові відкриття. Окрім екскурсійної програми, на дітей в самому поїзді чекає насичений графік культурно-розважальних заходів.

Проект спрямований на виховання у дітей почуття патріотизму, поваги та любові до своєї країни. «Екскурсійний дитячий залізничний круїз» може стати одним з найяскравіших подій у житті кожного учасника, і ця подорож буде величезним стимулом для досягнення успіху та подальшого саморозвитку.

Для проекту «екскурсійний дитячий залізничний круїз» була розроблена погодинна програма, визначені ціни, виходячи з витрат, які будуть потрібні для організації даної поїздки.

9. Ефективність нового туристичного продукту оцінювалася на основі трьох варіантів: песимістичного, консервативного, оптимістичного. Були проаналізовані можливі ризики, з яких найбільш ймовірний – відсутність попиту на послуги. Але в цілому можна сказати, що проект малоризиковий.

Представлений інноваційний туристичний проект буде рентабельним, та дозволить залучити нових клієнтів та відповідно збільшити прибуток.

10. Формування та розвиток туристично-рекреаційної сфери залежить від ефективності туристичної політики в Київській області, а також від зацікавленості туристичних підприємств у використанні регіональних туристично-рекреаційних ресурсів та в підготовці кваліфікованих кадрів. В Київській області є всі передумови для подальшого якісного розвитку системи дитячого туризму та підвищення його ролі в цивільному і патріотичному вихованні, відновленню позицій дитячо-юнацького туризму в українському суспільстві та в системі освіти, збільшення частки учасників туристично-краєзнавчої діяльності в загальній чисельності дітей та молоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення змін до Закону України “Про туризм”: Закон України №1282-IV від 18.11.03 // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 13., ст. 1
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1282-15#Text>
2. Про дитячий та юнацький туризм, модельний закон, Міжпарламентської Асамблеї держав – учасниць Співдружності Незалежних Держав від 4 грудня 2004 № 24-12., ст. 2. URL: <http://docs.cntd.ru/document/901949399>
3. Алейникова Г.М. Организация и управление турбизнесом: Учеб. пособие / Г.М. Алейникова // Донец. ин-т турист. бизнеса. – Донецк: ДИТБ, 2009. – 183 с.
4. Боярко І.М., Гриценко Л.Л. Інвестиційний аналіз Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2011. — 400 с.
5. Бриль К.Г. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Інноваційні технології в туризмі» для студентів всіх форм навчання спеціальності 242 «Туризм» / К.Г. Бриль. – Чернігів : ЧНТУ, 2017 – 104 с.
6. Бутинець Т.А. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Міжнар. зб. наук. праць. / Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. / Відповідальний редактор д.е.н., проф. Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ЖДТУ, 2008. – Вип. 2(11). – С. 21-42.
7. Власенко В.І., Савельєва Г.А. Київщина: із минулого в майбутнє / В.І. Власенко [та ін.] ; упоряд. Г.А. Теремко ; фото Б.О. Архипенко [и др.]. – К. : Видавничий центр «Академія», 2002. – 215 с.
8. Гаврилюк С.П. Матеріали Міжнародного конгресу «Проблеми інформатизації рекреаційної та туристичної діяльності в Україні: перспективи культурного та економічного розвитку»/ С.П. Гаврилюк. – Трускавець. – 2000. – 275 с. – С.145-149. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/gavryljuk.htm
9. Грицишина Т.І. Маленькі туристи: Краєзнавство, туризм у дошкільному закладі / Т. І. Грицишина. – К.: Редакція загальнопедагогічних газет, 2004. – 128 с.
10. Гуляев В.Г. Формуляры, контракты, соглашения в туристской деятельности: Учеб.-практ. пособие / В.Г. Гуляев. – М.: Приор, 2008. – 336 с.
11. Давидова О. Особливості застосування інновацій у розвиток туристичної

галузі України / О. Давидова / Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2015 – №7(172). – С.65-69.

12. Дорош Й.М., Осипчук С.О., Стецюк М.П., Дорош О.С. Земельна реформа на регіональному рівні (на прикладі Київської області за 1991-2011 роки) / Й.М. Дорош, С.О. Осипчук, М.П.Стецюк, О.С.Дорош.– К.: ЗАТ «ВІПОЛ», 2011. – 188 с.

13. Дурович А.П. Маркетинг в туризме: Учебное пособие /А.П. Дурович. – 2-е изд., перераб. и доп. – Минск: Новое знание, 2001. – 495 с.

14. Каурова А.Д. Организация сферы туризма: Учебное пособие / А.Д. Каурова. – М.; СПб.: Изд. Дом Герда, 2004. – 317 с.

15. Кашуба Я.М. Формування системи дитячого оздоровлення і туризму: монографія. – Львів: ПАІС, 2007. – 293 с.

16. Кілінська К.Й. Теоретичні та прикладні аспекти рекреаційного природокористування в Україні: монографія / К. Кілінська, В. Руденко, Н. Аніпко, Н. Андрусак, Н. Коновалова та ін. – Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2010. – 250 с.

17. Колесник О.О. Формування класифікаційних ознак туризму в системі економічних аспектів розвитку суспільства / О.О. Колесник // Вісник ЖДТУ. 2009 № 1 (47). – с. 171-175.

18. Колотуха О.В. Дитячо-юнацький туризм в Україні як територіальна соціально-економічна система: проблеми та перспективи розвитку: Дис. канд. геогр. наук: 11.00.02 / Колотуха Олександр Васильович ; НАН України, Інститут географії. – К., 2004. – 257 арк.

19. Коль О.Д. Концептуальные основы формирования кластера туристских предпринимательских структур по въездному туризму в крупном городе / О.Д. Коль // Проблемы современной экономики. – 2010. – №1(33) – С. 379-393.

20. Кольцова І.В. Практика фінансової діагностики та оцінки проектів. Наук-практ. посібн. / І. В. Кольцова, Д. А. Рябих Д. А. Наук-практ. посібн. – Київ, Вільямс, 2009 – 409 с.

21. Малиновська О.Ю. Географія дитячого туризму / О.Ю. Малиновська //

Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2008. – № 44. – с.3-5.

22. Малиновська О.Ю., Долгова К.С. Ринок дитячого туризму: інноваційні форми організації відпочинку / О.Ю. Малиновська, К.С. Долгова // Географія та туризм. – 2013. – Вип. 24. – С. 60-69.

23. Миронов Ю.Б. «Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: виклики постіндустріальної економіки" Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 18-19 травня 2017 р.) Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. – 996 с. – С.771-772.

24. Мороз Л.А. Маркетинг / Л.А. Мороз, Н.І. Чухрай – 3-є видання – Львів: ІнтелекТЗахід, 2005. – 276 с.

25. Писаревский Е.Л. Основы туризма: учебник. М.: Федеральное агентство по туризму, 2014. – с.186.

26. Поліщук В.В. Туристично-краєзнавча діяльність дітей у навчальних закладах освіти / В.В. Поліщук // Наукові записки [Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова]. Сер. : Педагогічні та історичні науки. – 2014. – Вип. 122. – С. 151-157.

27. Полтавець А.М. Еколого-економічний аналіз рекреаційного потенціалу Київської області / А.М. Полтавець // Збалансоване природокористування. – 2016. – №1. – С. 93-97.

28. Пузакова Е.П. Международный туристский бизнес: Учебное пособие / Е.П. Пузакова. – М.: ПРИОР, 2008. – 240 с.

29. Свірідова Н.Д. Аналіз сутності основних дефініцій дитячого туризму / Н.Д. Свірідова, Д.В. Чертовська // Наукові вісті Далівського університету – Луганськ : СЛУ ім. В. Даля – 2012. – № 7. – 145 с.

30. Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. Планування діяльності підприємства: Навч. посібник / Г. М. Тарасюк, Л. І. Шваб. – Київ, 2003. – 432 с.

31. Третьак А.М. Підтипи рекреаційного землекористування за характером використання природних рекреаційних ресурсів / А.М. Третьак, Г.В. Гребенник // Збалансоване природокористування. – 2014 – № 4. – с. 96–100.

32. Федисин І.Б. Управління інноваційними проектами (опорний конспект

лекцій для студентів спеціальностей 8.03060102 «Менеджмент інноваційної діяльності», 8.18010012 «Управління інноваційною діяльністю» усіх форм навчання) / І.Б. Федішин. – Тернопіль, ТНТУ імені Івана Пулюя, 2015. – 151 с.

33. Федорченко В. К. Сучасні тенденції розвитку та вдосконалення туристської діяльності в Україні в контексті концептуальних положень Глобального етичного кодексу туризму / В.К. Федорченко, В.С. Пазенок, І.М. Мініч, Н.М. Зубар, В.В. Волинець // Матеріали XII аспірантських читань. – К. : КУТЕП, 2013. – 310 с.

34. Фролова Г.І. Організаційні засади маркетингових досліджень у сфері туризму / Фролова Г.І., Фролова В.Ю. // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2014. – №3(27). – С. 52-56.

35. Швець Ю.Ю. Институциональные основы реализации инновационного потенциала региона путем кластеризации туризма / Ю.Ю. Швець // Региональная экономика и управление: электронный научный журнал. – 2015. – № 43.

36. Щепакін М.Б., Басюк А.С. Туристская дестинация: характерные черты и этапы развития / М.Б. Щепакін, А.С. Басюк // Научный журнал КубГАУ – Scientific Journal of KubSAU 2014. – № 97. – С. 1-11. URL: <http://ej.kubagro.ru/2014/03/pdf/82.pdf>

37. Яковенко В.Е. Сущность и типы инноваций в сфере туризма / В.Е.ковенко // Современные проблемы сервиса и туризма. 2014. – №2(12) – С. 102-105.

38. Byrd, E. L. Gustke Identifying tourism stakeholder groups based on support for sustainable tourism development and participation in tourism activities/Published 2004.

39. Freeman R. Edward, Stakeholder Theory and The Corporate Objective Revisited, Article in Organization Science. 2004.

40. Maiden, James Alexander, Participation in sustainable tourism development: Stakeholders & partnership working. Participation in sustainable tourism development: Stakeholders & partnership working. PhD Thesis, Cardiff University. 2008.

41. Porter M. E. Competitive strategy: Techniques for analyzing industries and

competitors. Simona and Schuster, 2008.

42. Акціонерне товариство «Українська залізниця». URL: https://www.uz.gov.ua/cargo_transportation/truck_renting/.

43. Вікіпедія / Київська область. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Київська_область#Природно-заповідний_фонд.

44. Головне управління статистики Київській області. URL: <http://kyivobl.ukrstat.gov.ua/content/p.php3?c=708&lang=1>.

45. Київська міська рада. URL: <https://kmr.gov.ua>.

46. Київська обласна державна адміністрація / Повідомлення про оприлюднення проекту стратегії розвитку Київської області на 2021-2027 роки та звіту про стратегічну екологічну оцінку. URL: <http://koda.gov.ua/oblderzhadministratsija/konkursy-ta-ogoloshennya/ogoloshennya/povidomlennya-pro-oprilyudnennya-proiek/>.

47. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України/Аналіз площ природно-заповідного фонду України в розрізі адміністративно-територіальних одиниць. URL: <https://mepr.gov.ua/news/35329.html>.

48. Childcamp/ Кращі табори Київської області за 2019 р. URL: <https://childcamp.com.ua/ua/luchshie-lagerya/kievskaya-oblast/leto/2019>.

49. Uahotels: Каталог готелів та санаторіїв України. URL: <https://uahotels.info/catalog/Kiev-Oblast/sanatorii/>.

50. Zruchno.Travel/Високий турсезон 2019: рекорди і новинки українських регіонів. URL: <https://zruchno.travel/Publications/Entry/4725?lang=ua>.

ДОДАТКИ

Характеристика сучасного стану туристичного ринку в Україні

